

**Huoltajien kanssa tehtävän kasvatussyhteistyön haasteet
konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien nä-
kökulmasta**

Anssi Mikkonen

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2020

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mikkonen, Anssi. 2020. Huoltajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön haasteet konsultoitvien varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkökulmasta. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 63 sivua.

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitettiin kvantitatiivisilla menetelmillä sitä, missä määrin erilaiset tekijät vaikeuttavat huoltajien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä konsultoitvien varhaiskasvatuksen erityisopettajien (kveo) näkökulmasta. Lisäksi selvitettiin, onko alueellisella sijainnilla, kveo:n työkokemuksella tai työpaikkakunnan koolla yhteyttä kasvatusyhteistyötä haittaaviin tekijöihin.

Tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston ”Varhaisvuosien erityiskasvatus - varhaiskasvatuksen erityisopettajien työ ja vanhempien osallisuus” - tutkimushanketta (Rantala & Uotinen, 2012–2020). Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella vuoden 2015 aikana tutkimushankkeen vastuututkijoiden johdolla Suomen konsultoilta varhaiskasvatuksen erityisopettajilta. Lomake lähetettiin 637 kveo:lle ja lomakkeen palauttaneiden määrä oli 368 (58 %).

Tutkimus vahvisti aiempaa teoreettista käsitystä ajanpuutteen ja kiireen vaikutuksesta yhteistyöhön huoltajien kanssa. Lisäksi henkilökunnan vähäisyys ja heikot ammatilliset yhteistyötaidot näyttäytyivät merkittävimmin yhteistyötä haittaavina tekijöinä erityisopettajien näkökulmasta. Faktorianalyysin perusteella muodostui neljä kasvatusyhteistyön haasteiden ulottuvuutta: huoltaja-, henkilökunta-, organisaatiotekijät sekä ajanpuute. Tutkimus antoi myönteisen kuvan varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja huoltajien välisestä kasvatusyhteistyöstä, sillä suurin osa tutkimukseen osallistuvista ei nähnyt huoltajien kanssa tehtävällä kasvatusyhteistyöllä olevan suuria haasteita.

Asiasanat: konsultoituva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, huoltajat, osallisuus, kasvatusyhteistyö, varhaiserityiskasvatus

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	KASVATUSYHTEISTYÖ JA KONSULTOIVA TYÖOTE VARHAISKASVATUKSESSA	7
	2.1 Kasvatusyhteistyön käsitteet ja sisällöt	7
	2.2 Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva työ.....	10
3	KASVATUSYHTEISTYÖN TOIMIVUUS JA HAASTEET	13
	3.1 Kasvatusyhteistyön merkitys	13
	3.2 Huoltajien rooli ja osallisuus kasvatusyhteistyössä.....	14
	3.3 Kasvatusyhteistyön toimivuuteen ja laatuun vaikuttavat tekijät	17
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
	5.1 Tutkimushanke ja tutkittavat	21
	5.2 Mittari ja muuttujat.....	23
	5.3 Aineiston analyysi	24
	5.4 Tutkimuksen eettiset ratkaisut.....	29
6	TULOKSET	31
	6.1 Huoltajien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä hankaloittavat tekijät	31
	6.2 Kasvatusyhteistyön haasteiden ulottuvuudet.....	33
	6.3 Vastaajaryhmien väliset erot kasvatusyhteistyön haasteiden arvioissa	36
7	POHDINTA	38
	7.1 Tutkimuksen yhteenveto ja tulosten tarkastelu	38
	7.1.1 Ajanpuute ja kiire kasvatusyhteistyön haasteena	38
	7.1.2 Kasvatusyhteistyöhön liittyvät asenteet ja osaaminen	39
	7.1.3 Taustamuuttujien yhteydet kasvatusyhteistyön haasteisiin....	40

7.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia	42
7.3 Jatkotutkimushaasteet	45
LÄHTEET	47
LIITTEET.....	54

1 JOHDANTO

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö sekä huoltajien osallisuuden toteutuminen ovat hyvin ajankohtaisia aiheita suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja erityiskasvatuksessa. Perherakenteet ovat nykypäivänä muuttuneet monimuotoisemmiksi ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset kohtaavat työssään entistä enemmän erilaisia perheitä. Tämän on nähty vaikeuttavan perheiden osallisuuden toteutumista, sekä varhaiskasvattajien ja huoltajien välistä kohtaamista (Hermanfors, 2017). Kasvatusyhteistyö huoltajien kanssa on oleellinen osa varhaiskasvatuksen monialaista yhteistyötä (Vlasov, 2018) ja näin ollen myös sisältyy vahvasti erityisopettajan työnkuvaan (Jormakka, 2011; Korkalainen, 2009). Lisäksi huoltajien osallisuuden mahdollistaminen kasvatusyhteistyössä on yksi varhaiskasvatukselle laadituista tavoitteista (ks. OPH, 2018, s. 34; OPH, 2014, s. 14; Splaine Wiggins, 2008) sekä konkreettinen varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tekijä (KARVI, 2018 s. 61). Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta (OKM, 2015, s. 11) onkin listannut perheen tuen tarpeiden huomioimisen ja niihin vastaamiseen liittyvän osaamisen yhdeksi kehityskohteeksi varhaiskasvatuksessa (ks. Karila, 2016; Karila & Alasuutari, 2012).

Varhaiskasvattajien ja huoltajien välistä kasvatusyhteistyötä sekä vanhempien osallisuutta on tutkittu aiemmin runsaasti (mm. Alasuutari, 2010; Hakyemez-Paul, Pihlaja, & Silvennoinen, 2018; Maras, Lang & Schoppe-Sullivan, 2018). Tämän pro gradu -tutkielman kohteena on kuitenkin tutkimuksissa vähäisemmälle huomiolle jäänyt huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien välinen kasvatusyhteistyö ja erityisesti yhteistyössä ilmenevät haasteet konsultoitujen varhaiskasvatuksen erityisopettajien (kveo) näkökulmasta. Tutkimus toteutetaan kvantitatiivisella tutkimusotteella ja aineistona toimii Rantalan ja Uotisen (2012–2020) tutkimushankkeen verkkokyselylomake, mikä lähetettiin vuonna 2015 Suomen varhaiskasvatuksen konsultoitaville erityisopettajille.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja huoltajien välisen yhteistyön voidaan katsoa olevan hyvin ajankohtainen tutkimusaihe, sillä Suomessa erityistä tukea tarvitsevien lasten osuus on merkittävä. Vuonna 2016 kaikista kunnalli-

seen varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista joko tehostettua tai erityistä tukea sai noin 7 prosenttia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2017.) Tämä heijastuu suoraan yhteistyöhön kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, sillä lapsen tuen tarpeiden ilmaantuessa myös perheiden osallistuminen kasvatusyhteistyöhön lisääntyy (Smith, Robbins, Stagman & Mathur, 2013). Varhaiskasvatussuunnitelman- ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä tilanteissa, joissa lapsella ilmenee erityisiä tuen tarpeita (OPH, 2014, s. 25; OPH, 2018, s. 34).

Tutkimusaihe on tärkeä, koska huoltajien osallisuuden toteutumisen ja laadukkaan kasvatusyhteistyön on havaittu vaikuttavan myönteisesti lapsen kehitykseen ja oppimiseen (ks. Cottle & Alexander, 2014; Lammi-taskula, 2014). Tästä huolimatta useiden tutkimusten mukaan huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa jää usein pinnalliseksi. Haasteena on nähty olevan muun muassa epäselvät roolit yhteistyössä (Lastentarhanopettajaliitto, 2009), ajanpuute (Williams & Sanchez, 2011), vaikeaselkoiset pedagogiset asiakirjat (Zeitlin & Curcic, 2014), kommunikaation haasteet ja yhteisen kielen puuttuminen (Rossetti ym., 2018; Cheatham, 2011) sekä asenteet (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen ja Purola, 2011). Nämä ongelmat ovat huomionarvoisia, sillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2018, s. 20–21) mainitaan muun muassa tasa-arvoisen vuorovaikutussuhteen ja kunnioituksen olevan kasvatusyhteistyön kulmakiviä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään, mitkä tekijät näyttäytyvät varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkökulmasta kasvatusyhteistyölle haasteellisimpina. Tutkimuksessa selvitetään myös, millaisia kasvatusyhteistyön haasteiden ulottuvuuksia tutkimusaineiston perusteella muodostuu. Lisäksi tutkitaan erilaisten taustatekijöiden, kuten erityisopettajien työkokemuksen, työskentelykunnan koon ja alueellisella sijainnin yhteyttä kasvatusyhteistyön haasteisiin. Tästä tutkimuksesta saatuja tuloksia peilataan aiempaan olemassa olevaan tutkimustietoon.

2 KASVATUSYHTEISTYÖ JA KONSULTOIVA TYÖOTE VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Kasvatusyhteistyön käsitteet ja sisällöt

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen linjauksista (2002) sekä aiemmassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) päiväkodin ja huoltajien välistä yhteistyötä kuvattiin kasvatuskumppanuuden käsitteellä. Tästä syystä myös aiemmassa tutkimuksessa ja kirjallisuudessa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä kuvattiin tällä käsitteellä. Uusimmissa opetushallituksen laatimissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (ks. OPH, 2018) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (ks. OPH, 2014) ei puolestaan ole mainittu kasvatuskumppanuuden käsitettä lainkaan. Nykyisissä asiakirjoissa puhutaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja perheiden osallisuudesta. Tästä syystä tässäkin tutkimuksessa ei käytetä kasvatuskumppanuuden käsitettä.

Kumppanuuskäsitettä pidettiin ongelmallisena jo aikana, jolloin sitä käytettiin virallisena linjauksena kuvaamaan kasvatusyhteistyötä. Onnismaa (2010, s. 256) kritisoi kumppanuusajattelun korostavan ammattilaisten ja perheiden tasavertaisuutta tavalla, joka ei edistä kasvatusammattilaisten asiantuntijuutta ja samalla se luo turhan läheistä suhdetta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. Nykypäivänä ensisijaisesti käytetty osallisuuden käsite voidaan nähdä olevan myös hieman tulkinnanvarainen. Vuorenmaa (2016, s. 19–21) toteaa väitöskirjassaan, että osallisuus käsitteenä on abstrakti ja vaikeasti konkretisoitava, eikä sille ole muodostunut yhtä tarkkaa määritelmää. Sillä ei myöskään ole englanninkielistä vastinetta, vaan sen sijaan sillä on lukuisia sitä kuvaavia käsitteitä, kuten muun muassa *inclusion*, *involvement*, *participation* tai *engagement*. Osallisuuden vastakohtaksi on ehdotettu muun muassa käsitteitä osattomuus, passiivisuus tai vieraantuminen. (Vuorenmaa, 2016, s. 19–21; Nivala & Ryyänen, 2013.)

Useimmissa englanninkielisissä tutkimuksissa huoltajien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä on kuvattu muun muassa termeillä *family/parental-professional relationships*, *collaboration with families*, *practitioner-parent partnership* tai vaihtoehtoisesti osallisuuden käsitteillä *parent/family involvement*. Tässä tutkimuksessa konsultoivien erityisopettajien ja huoltajien välistä yhteistyötä kuvataan käsitteillä *kasvatusyhteistyö* tai *yhteistyö huoltajien kanssa*. Vanhemmat -käsitteen sijaan tässä tutkimuksessa päädyttiin käyttämään käsitettä *huoltajat*, koska sen sanan merkitys sisältää niin lapsen biologiset vanhemmat kuin muut mahdolliset holhoojat.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa huoltajien osallisuus näyttäytyy käytännössä pääosin lasten tuonti- ja hakutilanteissa huoltajan aloitteisuutena sekä kysymyksinä lapsen arkisista asioista varhaiskasvatuksessa (Jormakka, 2011). Toinen konkreettinen kasvatusyhteistyön muoto varhaiskasvatuksessa on jokaiselle lapselle laadittavat varhaiskasvatussuunnitelmat. Suunnitelmat tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien kesken ja niihin tulee sisällyttää myös mahdolliset erityistä tukea tarvitsevien lasten tukitoimet (OPH, 2014, s. 41). Karilan (2016) mukaan lapsen henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen huoltajien kanssa on muotoutunut keskeiseksi ja lähestulkoon ainoaksi toimivaksi kasvatusyhteistyön välineeksi.

Varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyy erilaisia tehtäviä ja vaatimuksia. Varhaiskasvattajilta vaaditaan esimerkiksi kasvatusyhteistyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista sekä vastuista keskustelemista. Myös perheen yksilöllisyyden huomioiminen, aloitteellinen vuorovaikutus sekä tarvittaessa tulkkipalveluiden järjestäminen ovat keskeisiä vaatimuksia. (OPH, 2018, s. 34.) Huoltajien kanssa tulee keskustella lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta, sekä ottaa huoltajat mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja toteutukseen (OPH, 2014, s. 25). Samoin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) julkaisemassa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteissa ja suosituksissa linjataan, että huoltajille tulee tarjota perusteellista ja selkeää ohjeistusta varhaiskasvatuspalveluita koskevissa asioissa. Lisäksi henkilöstön ja huoltajien välisen vuorovaikutuksen tavoitteiksi katso-

taan huoltajien osallisuuden mahdollistaminen sekä kasvatusyhteistyön toimintatapojen suunnittelu. (KARVI, 2018, s. 71–75.)

TAULUKKO 1. Kasvatusyhteistyön esiintyminen lainsäädännössä (Varhaiskasvatuslaki, 2018; Perusopetuslaki, 2010)

Laki	
Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §	”Tässä laissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen tavoitteena on: 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.”
Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 21 §	”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.”
Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 23 §	”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Sen laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt.”
Perusopetuslaki 642/2010, 16 a & 17 a §).	”Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa.”

Yhteistyö huoltajien kanssa on näkyvästi esillä myös varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevassa lainsäädännössä (taulukko 1). Varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on määritelty muun muassa perheen tukeminen ja sen kanssa toimiminen lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §.) Esiopetuksessa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on näkyvillä pääosin perusopetuslain tehostettua ja erityistä tukea koskevissa säädöksissä, joiden mukaan oppimissuunnitelmat tulee tehdä yhteistyössä laillisen huoltajan kanssa, ellei siihen ole erityistä estettä (Perusopetuslaki 642/2010, 16 a & 17 a §). Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä painotetaan entistä enemmän sellaisissa tilanteissa, joissa lapsella ilmenee erityisiä tuen tarpeita (OPH, 2018, s. 55). Esiopetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014, s. 45) täsmennetään, että huoltajaa tulee tiedottaa tuen saannin mahdollisuuksista ja periaatteista, sekä keskustella mahdollisista tuen tarpeista heti niiden ilmetessä.

2.2 Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva työ

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on ollut vuosien saatossa lukuisia erilaisia ammattinimikkeitä, joista yleisimmät ovat olleet kiertävä/konsultoiva erityislastentarhanopettaja, päiväkodeissa toimiva resurssierityislastentarhanopettaja sekä lapsiryhmissä toimiva erityislastentarhanopettaja (Lastentarhanopettajaliitto, 2009, s. 47). Vuonna 2018 voimaan tullessa varhaiskasvatuslaissa (540/2018) erityislastentarhanopettajan ammattinimikkeet muutettiin varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi. Varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen ja toimintamuodot määräytyvät pääsääntöisesti kuntien päätösten mukaisesti, eikä Suomessa tästä syystä ole olemassa yhteistä linjaa varhaiskasvatuksen erityisopettajien tehtäväkuvauksista (Lastentarhanopettajaliitto, 2009, s. 46). Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta on myös kehottanut kuntia selkeyttämään vaadittavia osaamisalueita varhaiskasvatuksen eri tehtävissä (OKM, 2015, s. 11).

Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olevat konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat (lyh. *kveo*, aineistonkeruun aikana *kelto*) toimivat usein kunnan tai sen eri varhaiskasvatusyksiköistä koostuvalla alueella varhaiskasvatuksen erityisasiantuntijana (Lastentarhanopettajaliitto, 2009, s. 47). Pihlajan, Rantasen ja Sonnen (2010) mukaan konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamisvaatimukset ovat hyvin laajat, sillä peruspedagogiikan ja erityiskasvatuksen lisäksi edellytetään niin teoreettista kuin käytännön osaamista vaativaa konsultaatio- ja suunnittelutyötä. Konsultaatiotyö korostuu monialaisessa yhteistyössä, johon sisältyy esimerkiksi yhteistyö esimiehen kanssa ja erilaisissa lapsikohtaisissa palaverieissa sekä alueellisissa tai kunnallisissa työryhmissä mukana oleminen. (Pihlaja ym., 2010.) Useimmissa kunnissa erityisopettajan konsultaatio on yleisin tuen toimenpide (OKM, 2017, s. 78). Konsultaatiolla tarkoitetaan usein kertaluonteista asiantuntijan erikoisosaamisen hyödyntämistä esimerkiksi organisaation toiminnan parantamiseksi. Konsultoiva työote on puolestaan asiakkaan näkökulmaa ja toimintamahdollisuuksia tutkivaa työtä, jossa keskiössä ovat hienovaraisuus yhteistyösuhteessa, kysymysten käyttö se-

kä sellaisten menetelmien soveltaminen, jossa edistetään asiakkaan omaa ajattelua. (Kykyri & Puutio 2015, s. 19.)

Konsultaatiotyön lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalta vaaditaan muun muassa erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvatuksen suunnittelua ja valmistelua sekä oppimisympäristöjen ja toimintatapojen suunnittelua (Lastentarhanopettajaliitto, 2009, s. 47–48). Myös lasten ja ryhmän toiminnan havainnointi, arviointi ja seuraaminen arjen varhaiskasvatustoiminnassa ovat keskeisiä ammattiin kuuluvia tehtäviä (Pihlaja ym., 2010). Kunnallinen yleinen virkaja työehtosopimus (KVTES) ehdottaa, että varhaiskasvatuksen erityisopettajien työajasta noin 13 prosenttia tulisi varata lapsiryhmän ulkopuolisiin työtehtäviin, kuten arviointiin ja kehittämistehtäviin sekä varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen. KVTES ei kuitenkaan kerro kuinka suuri osuus konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työajasta tulisi kuulua lapsiryhmän ulkopuolisiin tehtäviin.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työhön liittyy selkeitä odotuksia ja vaatimuksia kasvatusyhteistyön osaamisesta. Pelkästään lapsen kohdistettujen interventioiden sijaan tulisi toimintatapoihin osallistaa myös huoltajat, jotta koko perhe hyötyisi annetusta tuesta (Ylvén & Granlund, 2015). Siksi varhaiserityiskasvatuksen tukitoimia ei suunnitella ainoastaan henkilöstön ja muiden asiantuntijatahojen kanssa, vaan yhteistyöhön liittyy vahvasti myös lasten huoltajat (Jormakka, 2011; Korkalainen, 2009). Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työhön sisältyvät perhelähtöisyyden toimintatavat, jotka Rantala, Uotinen ja Räikkönen (2018) jakavat neljään ulottuvuuteen: perheen hyvinvoinnin huomiointi, rohkaisu lapsen tukemiseen kotona, tiedon jakaminen ja yhteinen suunnittelu sekä arviointi.

Lastentarhanopettajaliitto (2009) esittää, että esimerkiksi perheille tarjottavien kunnan palveluiden tuntemisen tulisi kuulua erityisopettajan osaamisalueeseen. KVTES:ssä ei ole kuitenkaan määritelty tarkkaan sitä, millainen osuus veo:n työajasta tulisi varata huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Jormakan (2011) tutkimuksessa ilmeni, että varhaiskasvatuksen erityisopettajat kävivät keskustelua huoltajien kanssa keskimäärin alle kolme tuntia viikossa. Vuoro-

vaikutus huoltajien kanssa oli pääosin arviointi- ja toiminnansuunnittelukeskusteluja sekä epävirallisia kanssakäymisiä, joihin sisältyivät muun muassa keskinäiset puhelut ja lastenhakutilanteet. (Jormakka, 2011.)

3 KASVATUSYHTEISTYÖN TOIMIVUUS JA HAASTEET

3.1 Kasvatusyhteistyön merkitys

Perheiden ja kasvatustieteen ammattilaisten yhteistyön toimivuudella on useiden tutkimusten perusteella todettu olevan suuri myönteinen vaikutus lasten hyvinvoinnille. Vahva huoltajien ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyösuhde lisää molempien osapuolien tietämystä lapsesta ja näin ollen lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia tilanteissa, jossa lapsi on tuen tarpeessa (Lang, Tolbert, Schoppe-Sullivan & Bonomin, 2016; Reedy & McGrath, 2010). Molemmiin puolin kannustava ja tukeva kasvatusyhteistyö voi antaa huoltajalle työkaluja osallistua lapsen elämään enemmän myös kotona ja näin ollen vahvistaa suhdetta lapseen (Maras ym., 2018). Tavoitteellinen yhteistyö ammattilaisten kanssa voi myös lisätä huoltajien kykyä ratkaista lapsen kasvatukseen liittyviä haasteita itsenäisesti ilman ammattilaisten apua (Graham, Rodger & Ziviani, 2009).

Halgunsethin, Petersonin, Starkin ja Moodien (2009) tutkimuksen mukaan vahva kasvatusyhteistyö perheen ja opettajan välillä lapsen varhaisina vuosina parantaa lapsen sosioemotionaalaisia taitoja sekä lisää kouluvalmiutta ja menestystä sekä opiskelumotivaatiota tulevaisuudessa (ks. myös Lang ym., 2016; Smith ym., 2013). Samankaltaisia yhteyksiä havaitsivat El Nokali, Bachman ja Votruba-Drzal (2010), joiden tutkimuksen mukaan huoltajien osallisuuden lisääntyminen kasvatusyhteistyössä vähensi ajan myötä lapsen käytöshäiriöitä ja paransi sosiaalisia taitoja.

Rönkä ym. (2014) tutkivat puolestaan Perheet 24/7 -hankkeessaan epätyypillistä työaikaa tekevien huoltajien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja havaitsivat, että mikäli kasvatusyhteistyö oli toimivaa, eivät huoltajien stressikokemukset olleet yhteydessä lasten hyvinvointiin. Suomessa kasvatusyhteistyön tunnistettu merkitys lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on kasvanut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Tämä voi johtua huoltajien osallisuuden

lisääntymisestä ja yhteistyön roolin vahvistumisessa kasvatussuunnitelmissa. (Vlasov, 2018.)

3.2 Huoltajien rooli ja osallisuus kasvatusyhteistyössä

Varhaiskasvatuksessa käytetään monialaisen yhteistyön käsitettä, minkä keskiössä on varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden tavoitteellinen yhteistyö, jolla pyritään luomaan lapsen kehitykselle laaja-alainen tukiverkosto. Vaikka käsitteessä korostuukin eri alojen ammattilaiset, kuuluu tähän myös lasten huoltajat ja heidän asiantuntijaroolinsa. (Vlasov, 2018.) Varhaiserityiskasvatuksen yhtenä ongelmakohtana Suomessa on nähty olevan huoltajien roolin jäsentymättömyys (Lastentarhanopettajaliitto, 2009, s. 18). On olemassa ristiriitaisuutta näkemyksissä siitä, ovatko lapsen kasvatuksesta ja opetuksesta päävastuussa varhaiskasvattajat vai huoltajat. Hujala, Turja, Gaspar, Veisson ja Waniganayake (2009) esittävät, että varhaiskasvattajat kokevat opetuksen ja kasvatuksen päävastuun olevan instituutioilla ja näkevät huoltajien roolin enemmän passiivisena. Huoltajat näkevät lapsen kasvattamisen perheen vastuuna ja lapsen opetus nähdään puolestaan koulutusjärjestelmän vastuuna (Räty, Kasanen & Laine, 2009).

Huoltajien passiivisuus kasvatusyhteistyössä on noussut esille aiemmissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Venäjällä yhtenä kasvatusyhteistyön haasteena on nähty olevan huoltajien haluttomuus yhteistyöhön, ja tätä huoltajien toimetttömyyttä on kritisoitu jopa kasvatusorganisaatioiden johtajien toimesta (Vlasov, 2018). Huoltajien vastahakoisuutta yhteistyöhön varhaiskasvattajien kanssa on selitetty muun muassa sillä, että ammattilaiset näyttäytyvät huoltajille ikään kuin kaikkietävinä asiantuntijoina eikä tasavertaisina kumppaneina (Hostettler Schärer, 2018; Clark, 2010). Yksi taustalla piilevä syy huoltajien passiivisuuteen saattaa löytyä varhaiskasvatuksen pedagogisista asiakirjoista. Zeitlinin ja Curcicin (2014) tutkimuksessa huoltajat kokivat turhautuneisuutta ja pettymyksen tunnetta rooleistaan lapsen yksilöllisen opetussuunni-

telman laatimisen prosessissa, eivätkä he pitäneet pedagogisten asiakirjojen toteutustapaa huoltajien kannalta suotuisena.

Huoltajien roolia kasvatusyhteistyössä saattaa rajoittaa varhaiskasvattajien käyttämä ammattikieli pedagogisissa asiakirjoissa ja tapaamisissa. Huoltajat eivät aina ymmärrä täysin mitä heidän lapsestaan puhutaan, ja mitä heille esitetyt asiakirjat todellisuudessa pitävät sisällään. Tämän ongelman on nähty korostuvan entisestään tilanteissa, jossa huoltajat ovat vieraskielisiä. (Rossetti ym., 2018; Zeitlin & Curcic, 2014.) Heiskasen, Alasuutarin ja Vehkakosken (2019) tutkimuksen mukaan vieraskielisten huoltajien ääni jäi usein kokonaan uupumaan lapsen yksilöllisissä opetussuunnitelmissa.

Huoltajien osallisuuden toteutuminen on välttämätöntä kasvatusyhteistyön toimivuuden kannalta. Useissa tutkimuksissa on tarkasteltu huoltajien osallisuutta sekä kasvatusyhteistyön sisältöjä varhaiskasvatuksen kontekstissa, ja tuloksia tarkastellessa voidaan havaita, ettei huoltajien osallisuuden toteutuminen näyttäydy yhdenmukaisena kaikissa tutkimuksissa. Perälä, Salonen, Halme ja Nykänen (2011) selvittivät tutkimuksessaan huoltajien osallisuuden mahdollisuuksia ja havaitsivat, että osallisuuden toteutuminen on parantunut, vaikka havaittavissa on vielä myös puutteita. Vennisen ym. (2011) tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat huoltajien osallisuuden esteitä olevan perheen ja työntekijöiden kiire, huoltajien tietämättömyys varhaiskasvatuksen sisällöistä, päiväkodin rutinoituneet toimintatavat sekä välinpitämättömät asenteet yhteistyössä. Samankaltaisia tuloksia havaitsivat Williams ja Sanchez (2011), joiden tutkimuksen mukaan keskeisimpiä huoltajien osallisuuden esteitä olivat ajan ja resurssien puute, yhteyden riittämättömyys sekä huoltajien tietämättömyys varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Epstein (2001) listasi mahdollisiksi huoltajien osallisuuden esteiksi muun muassa vanhempien elämäntilanteen, ekonomisen aseman, vieraan kielen sekä erilaiset asenteet ja päämäärät yhteistyöhön.

Smith ym. (2013) listaavat huoltajien osallisuuden haasteiksi muun muassa huoltajien alhaiset tulot ja alemman koulutustason. Samankaltaisiin tuloksiin päätyi myös Ho (2009), joka esittää osallisuutta heikentäviksi taustatekijöiksi

vanhempien taloudelliset ongelmat ja työkiireet. Kasvatusyhteistyötä heikentäväksi tekijäksi on nähty myös lapsen siirtyminen esiopetuksesta kouluun, sillä useampien perheiden osallistuminen kasvatusyhteistyöhön vähenee tämän siirtymän ja muutoksen aikana (Smith ym. 2013).

On kuitenkin olemassa myös näyttöä tyytyväisyydestä kasvatusyhteistyöhön ja huoltajien osallisuuteen. Sollarsin (2017) tutkimuksessa noin kolme viidestä huoltajasta raportoi olevansa erittäin tyytyväinen vaikutusmahdollisuuksiinsa lapsen huoltajana. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on myönteisiä näkemyksiä huoltajien osallistumisesta lapsen arkeen varhaiskasvatuksessa. Vennisen ym. (2011) tutkimuksessa osa henkilökunnasta ei nähnyt perheiden osallisuudella olevan lainkaan esteitä. Vuorisen (2018) tutkimuksessa huoltajille oli yhteistä halu toimia yhteistyössä varhaiskasvattajien kanssa ja toimia lapsen hyvinvoinnin parhaaksi yhdessä. Samoin Savinskayan (2015) tutkimuksessa kävi ilmi, että huoltajat näkevät varhaiskasvatuksen henkilöstön konsultoivina yhteistyökumppaneinaan lapsen kasvatuksessa ja kokevat oman osallisuutensa toteutuvan varhaiskasvatuksessa.

Oulun yliopiston selvityksessä käy ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilökunta arvioi vuosien 2015 ja 2016 varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten lisänneen huoltajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Puolestaan huoltajien arvioissa ei ollut havaittavissa yhtä myönteistä kuvaa lainsäädännön muutosten vaikutuksista perheiden osallistumismahdollisuuksien paranemiseen. (Puroila & Kinnunen, 2017.) Kanste, Halme ja Perälä (2013) tarkastelivat kasvatusyhteistyön toimivuutta eri kunnissa ja havaitsivat huoltajien olleen tyytymättömiä kuulluksi tulemisessa, lasta ja perhettä koskevien asioiden tiedon siirrossa sekä päätöksenteossa. Toisaalta Perheet 24/7-tutkimus (2014) osoitti huoltajien kokeneen tyytyväisyyttä varhaiskasvattajien kanssa tapahtuvan yhteistyön ja kommunikaation sujuvuuteen sekä luottamussuhteeseen kasvattajien kanssa. Samoin THL:n (2011, s. 54) raportissa kävi ilmi, että suurin osa huoltajista piti yhteistyötä varhaiskasvatuksen opettajien kanssa sujuvana ja että tutkittavista vain harva koki erityisopettajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön toimimattomana.

3.3 Kasvatusyhteistyön toimivuuteen ja laatuun vaikuttavat tekijät

Vennisen ym. (2011) tutkimuksessa kasvatusyhteistyötä heikentävänä tekijänä korostui erityisesti yhteisen kielen puuttuminen. Tätä tulosta tukee myös useampi kansainvälinen tutkimus (esim. Rossetti ym. 2018; Smith, 2013; Pang, 2011; Ho, 2009). Kulttuurillisten tekijöiden ja yhteisen kielen puuttumisen mukana tulevat haasteet voidaankin nähdä ajankohtaisena teemana nykypäivänä Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen eli THL:n (2017) raportista ilmenee, että kaikista kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa olevista lapsista jopa 9 prosenttia oli maahanmuuttajataustaisia ja maahanmuuttajataustaisten lasten osuus koko väestön 1–6-vuotiaista oli 5,3 prosenttia. Yli puolet varhaiskasvatukseen osallistuneista maahanmuuttajataustaisista lapsista on Uudenmaan alueella. THL painottaakin tarvetta huomioida varhaiskasvatuksen asiakasperheiden kulttuuritaustojen monimuotoisuus. (THL, 2017.)

Kommunikaation vaikeudet ja yhteisen kielen puuttuminen ovatkin kasvatusyhteistyössä suuri haaste molemmille osapuolille. Pihlajan ym. (2010) tutkimuksen mukaan Suomessa varhaiskasvattajien esille tuomat yhteistyön vaikeudet huoltajien kanssa liittyivät lähinnä kieli- tai kulttuurieroihin, kun yleisesti ottaen huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä pidettiin kohtalaisen onnistuneena. Kielellisten tekijöiden vaikutus kasvatusyhteistyöhön on tunnistettu myös kansainvälisessä tutkimuksessa. Smith, Robbins, Stagman ja Mathur (2013) esittävät, että huoltajat, jotka voivat kommunikoida opettajien kanssa heidän omalla äidinkielellään, ovat todennäköisesti aktiivisempia yhteistyösuhteessa opettajien kanssa. Cheatham (2011) puolestaan toteaa, ettei erityisopetus ole aina kyennyt vastaamaan perheiden kielellisiin tarpeisiin, mikä puolestaan on näkynyt perheiden osallisuuden heikentymisenä.

Lang ym. (2016) tutkivat opettajien ja huoltajien välisiä vuorovaikutustilanteita ja tutkimuksessa tunnistettiin kolme vuorovaikutusmuotoa huoltajien ja opettajien välillä: kommunikaatio, tuki sekä yhteisymmärrys lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Maras ym. (2018) selvittivät jatkotutkimuksissaan tarkemmin näitä huoltajien ja opettajien välisiä vuorovaikutusmuotoja. Tutki-

muksen mukaan huoltajien mahdollisuus ilmaista itseään avoimesti myös lapsen kasvatukseen liittyvässä asioissa, lisäsi heidän luottamustaan ja uskallustaan jakaa enemmän lapsen liittyvää tietoa opettajalle. (Maras ym., 2018.) Epäviralliset ja rennot keskustelut arkisista asioista huoltajien ja opettajien välillä edistävät siis myös osapuolten välistä pedagogista vuorovaikutusta. Ammattilaisten äänellä on kuitenkin usein huoltajia enemmän sijaa yksilöllisissä opetussuunnitelmissa (Blackwell & Rossetti, 2014; Heiskanen ym., 2019). Zeitlinin ja Curcicin (2014) tutkimuksessa huoltajat toivoivat ammattilaisilta lisää yhteistyötä, kommunikaation kehittämistä sekä käytetyn kielen selkeyttämistä huoltajille ymmärrettävämmäksi.

Aiemman tutkimuksen perusteella on nähtävissä useita taustatekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa yhteistyön laatuun. Yksi näistä on opettajien työkokemuksen määrä. Wardin (2018) tutkimuksen mukaan aloittelevat ja kokemattomat opettajat saattavat jopa vältellä lasten vanhempia useammin kuin kokeneemmat työntekijät, ja aloittelevilla opettajilla on kokeneempia työntekijöitä useammin vaikeuksia luoda vuorovaikutussuhteita huoltajien kanssa.

Myös opettajan ikä voi olla yksi kasvatusyhteistyön laatuun vaikuttava tekijä. Opettajien roolina on usein konsultoida huoltajia lapsen kehitykseen liittyvässä asioissa sekä antaa yleisiä kasvatukseen liittyviä neuvoja, mutta Langin ym. (2016) tutkimuksen mukaan huoltajat itse toivat tämän yhteistyön muodon esille opettajia harvemmin. Syyksi epäiltiin sitä, että tutkimuksessa useat opettajat olivat nuorempia kuin huoltajat, eivätkä huoltajat halunneet ottaa ohjeita vastaan vähemmän elämäkokemusta omaavilta henkilöiltä. (Lang ym., 2016.)

Kolmantena tekijänä on nostettu esiin opettajan koulutustaso, jonka on havaittu vaikuttavan siihen, kuinka itsevarmaksi opettaja tuntee itsensä tehdesään yhteistyötä lasten huoltajien kanssa. Wardin (2018) tutkimuksen mukaan jatko-opiskelijatason opettajat kokevat yhteistyötaitojensa olevan paremmat ja he olivat itsevarmempia kasvatusyhteistyön rakentamisessa kuin alemman koulutusasteen suorittaneet opettajat. Koulutuksen tärkeys kasvatusyhteistyössä on huomioitu myös ylemmällä taholla. OKM (2015, s. 11) listaa perheiden tuen tarpeiden huomioimisen ja tuen tarpeisiin vastaamisen yhdeksi henkilös-

tön koulutuksessa vahvistettavaksi asiaksi. Kun varhaiskasvatuksen henkilöstöltä kysyttiin mielipidettä täydennyskoulutuksen tarpeista, lähes neljännes toivoi vanhempien osallisuuteen ja yhteistyöhön liittyvää täydennyskoulutusta (OKM, 2017, s. 35). Samalla kun nähdään tarvetta varhaiskasvattajien jatkokoulutukselle, on Suomessa myös pulaa pätevistä työntekijöistä varhaiskasvatuksen alalla. OKM:n (2017, s. 29) selvityksestä käy ilmi, että vuonna 2017 kelpoisista varhaiskasvatuksen opettajista sekä erityisopettajista oli pulaa etenkin Etelä-Suomessa, Pohjois-Suomessa sekä Länsi- ja Sisä-Suomessa.

Muitakin kasvatusyhteistyön laatuun ja toimivuuteen vaikuttavia tekijöitä on ehdotettu. Hakyemez-Paul ym. (2018) esittävät, että moni ammattilainen pitää perheiden osallistamista vaikeasti järjestettävänä velvollisuutena ja kokee, ettei varhaiskasvattajilla ole riittäviä mahdollisuuksia toteuttaa huoltajien osallisuutta. Tätä näkökulmaa puoltaa Vennisen ym. (2011) tutkimus, jossa varhaiskasvattajat kokivat huoltajien toiveiden olevan liian yksilöllisiä ja etteivät ne aina ole realistisesti toteutettavissa olevia. Hakyemez-Paul ym. (2018) arvelevat, että suomalaiset varhaiskasvattajat tiedostavat huoltajien osallisuuden tärkeyden, mutta myönteiset asenteet sitä kohtaan jäävät silti pintapuolisiksi.

Konsultoivan työtteen kulmakivenä toimiva, molempia osapuolia osallistava vuorovaikutus, on Kykyrin ja Puution (2015, s. 17) mukaan avainasemassa yhteistyön kehittämisessä. Etenkin yhteistyön alkuvaiheet osoittautuvat erityisen tärkeäksi kasvatusyhteistyön laadun kannalta, sillä myönteinen vuorovaikutus ja huoltajien osallisuuden toteutuminen heti varhaiskasvatusprosessin alusta alkaen edistävät yhteistyösuhteen kehitystä jatkossa (Karikoski & Tiilikka, 2017).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitetään konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien (kveo) näkemyksiä huoltajien kanssa tehdyn yhteistyön haasteista. Tutkimuksessa selvitetään, mitkä tekijät erityisopettajien mielestä vaikeuttavat huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä eniten. Tämän lisäksi selvitetään, onko erikokoisissa kunnissa työskentelevien, työkokemukseltaan erilaisen tai eri alueilla työskentelevien konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemyksissä eroavaisuuksia. Tutkimuskysymyksiksi muodostettiin seuraavat:

1. Missä määrin konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat näkevät erilaisten tekijöiden hankaloittavan kasvatusyhteistyötä huoltajien kanssa?
2. 2.1. Arvioivatko työkokemukseltaan erilaiset konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat kasvatusyhteistyön haasteista huoltajien kanssa eri tavoin?
2.2. Arvioivatko eri alueilla työskentelevät kveo:t yhteistyön haasteita eri tavoin?
2.3. Arvioivatko eri kokoisilla paikkakunnilla työskentelevät kveo:t yhteistyön haasteita eri tavoin?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimushanke ja tutkittavat

Tämä tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston toteuttamaa ”Varhaisvuosien erityiskasvatus -varhaiskasvatuksen erityisopettajien työ ja vanhempien osallisuus” -tutkimushanketta (Rantala & Uotinen, 2012–2020). Tutkimushankkeessa tarkasteltiin muun muassa konsultoivien erityislastentarhanopettajien työnkuvaa, monialaista yhteistyötä sekä huoltajien osallisuutta kasvatusyhteistyössä. Tässä tutkimuksessa keskitytään huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön haasteisiin.

Tässä tutkimuksessa käytettävä aineisto kerättiin vastuututkijoiden Rantalalan ja Uotisen johdolla vuonna 2015. MrInterview-ohjelmistolla laadittu suomenkielinen kyselylomake (liite 1) lähetettiin sähköpostitse kaikille Suomen konsultoiville varhaiskasvatuksen erityisopettajille lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Tutkittavien yhteystiedot kerättiin Suomen erikoistuneet lastentarhanopettajat ry:n jäsenrekisteristä sekä kuntien internet-sivuilta ja varhaiskasvatuksen yhteyshenkilöiltä. Kyselylomake lähetettiin kolmeen kertaan yhteensä 637 varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja lomakkeen palauttaneiden määrä oli lopulta 368. Vastausprosentti tutkimuksessa oli näin ollen 58. Vastajat olivat syntyneet vuosien 1950 ja 1987 välillä ja olivat tutkimukseen osallistuessaan 28–65 -vuotiaita. Tutkittavien keski-ikä oli 53 vuotta (keskihajonta 7.2).

TAULUKKO 2. Tutkimukseen osallistuvien taustatiedot (N = 368)

Taustatiedot	(n)	%
Sukupuoli		
Nainen	365	99.2
Mies	3	0.8
Alueellinen sijainti		
Etelä-Suomi	145	39.4
Länsi- ja Sisä-Suomi	93	25.3
Lounais-Suomi	47	12.8
Itä-Suomi	35	9.5
Pohjois-Suomi	32	8.7
Lappi	16	4.3
Työskentelykunnan asukasmäärä		
Alle 5000	26	7.1
5000–20000	103	28
20001–40000	84	22.8
40001–60000	37	10.1
60001–900000	37	10.1
Yli 900000	81	22
Koulutustausta		
Lastentarhanopettaja	322	87.5
Kasvatustieteen kandidaatti	83	22.6
Maisteritutkinto	38	10.3
Erilliset erityisopettajan opinnot	334	90.8
Sosiaalikasvattaja	6	1.6
Sosionomi	5	1.4
Muu koulutus	99	26.9
Työkokemus vuosina		
0–5	157	42.7
6–10	104	28.3
11–20	89	24.2
21–30	18	4.9

Tutkittavat jakautuivat alueellisesti siten, että Etelä-Suomessa työskenteleviä oli eniten, noin kaksi viidesosaa vastaajista (39 %). Toiseksi eniten oli Länsi- ja Sisä-Suomessa työskenteleviä, joita oli noin neljännes vastaajista. Lounais-Suomessa työskenteli 12.8 % vastaajista sekä Itä-Suomessa hieman vähemmän, noin kymmenesosa (9.5 %). Pohjois-Suomi (8.7 %) ja Lappi (4.3 %) olivat pienimmät alueelliset ryhmät tutkimukseen osallistuneista.

Lähes kaikilla vastaajilla oli taustalla lastentarhanopettajan tutkinto (87.5 %) ja/tai erilliset erityisopettajat opinnot (90.8 %). Maisteritutkinnon suorittaneita oli ainoastaan kymmenesosa vastaajista (10.3 %). Kohtaan *muu koulutus* oli mahdollisuus kirjoittaa lisätietoja avoimeen vastauskenttään. Avoimissa vastauksissa mainittiin useita erilaisia tutkintoja ja koulutuksia. Runsaimmin mainittiin erilaisia ohjaajan, hoitoalan tai terapiatyön koulutuksia, sekä erilaisia täydennyskoulutuksia. Toisin kuin muissa kyselylomakkeen kysymyksissä, tässä koulutustaustaa koskevassa osiossa vastaajat saivat valita useamman vastausvaihtoehdon eli yhdellä vastaajalla saattoi olla useampia tutkintoja.

Kaikista tutkittavista alle viisi vuotta varhaiskasvatuksen erityisopettajana työskennelleiden osuus oli suuri (42.2 %). Alle kymmenen vuotta varhaiskasvatuksen erityisopettajana työskennelleiden osuus oli jopa 71 prosenttia. Kaikki tutkittavien taustatiedot ovat nähtävissä taulukossa 2.

5.2 Mittari ja muuttujat

Tutkimushankkeen aineisto koostui yhteensä kolmesta kysymyssarjasta ja tässä tutkimuksessa hyödynnettiin kyselylomakkeen kahta ensimmäistä kysymyssarjaa. Ensimmäinen kysymyssarja koostui vastaajien taustatietoja koskevista kysymyksistä (taulukko 2). Lomakkeen toinen osa käsitteli perheen kanssa tehtävää yhteistyötä ja tästä osasta käytettiin perheen kanssa tehtävän yhteistyön haasteita käsittelevää kysymyssarjaa (taulukko 3). Aineistossa ei ollut puuttuvia tietoja, sillä kaikkiin kysymyksiin oli annettava vastaus, jotta lomakkeessa pysyi etenemään.

TAULUKKO 3. Yhteistyön haasteita kuvaavat osiot kysymykseen: Missä määrin seuraavat tekijät haittaavat yhteistyötäsi huoltajien kanssa?

Osiot
1. Oma ajanpuute
2. Huoltajien ajanpuute
3. Henkilökunnan ajanpuute
4. Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä
5. Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön raskaus
6. Omat asenteeni
7. Työtovereiden asenteet
8. Huoltajien asenteet
9. Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys
10. Johdon/hallinnon tuen puute
11. Henkilökunnan vähäinen määrä
12. Järjestelmän/organisaation joustamattomuus
13. Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista
14. Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys
15. Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan
16. Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön
17. Pitkät välimatkat kodin ja palvelujen välillä

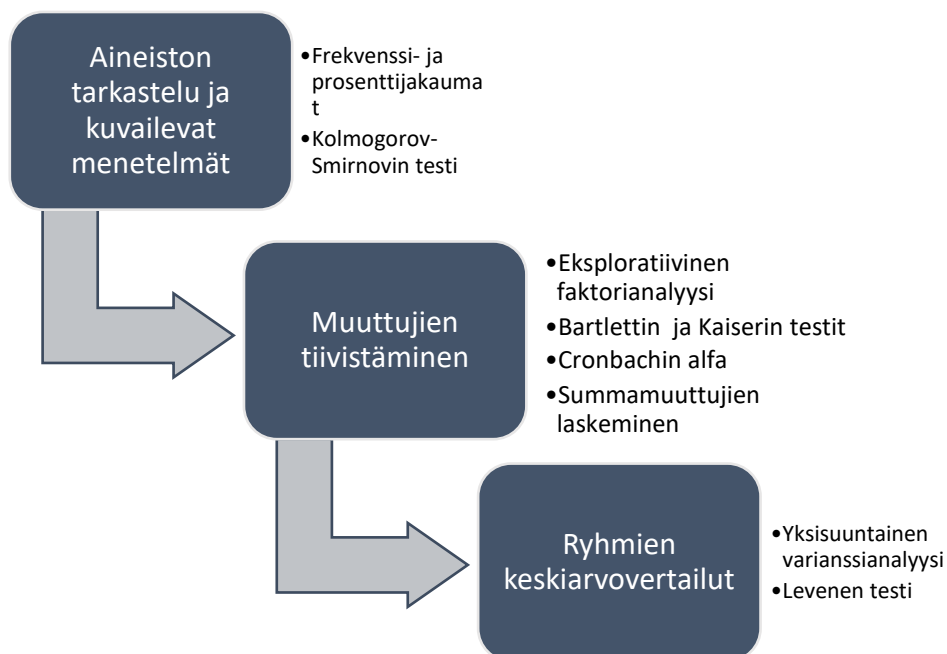
Lomakkeen kasvatusyhteistyön haasteita käsittelevässä kysymyssarjassa tutkitavilta tiedusteltiin kasvatusyhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä kysymyksellä: ”Missä määrin seuraavat tekijät hankaloittavat yhteistyötäsi huoltajien kanssa?”. Tutkittavia pyydettiin arvioimaan kysytyjä osioita 5-portaisella Likertasteikolla: 1 = Ei lainkaan, 2 = Vähän, 3 = Jonkin verran, 4 = Paljon ja 5 = Erittäin paljon. Mahdollisia yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä kyselylomakkeessa kuvattiin yhteensä 17 osiolla, jotka on esitetty taulukossa 3.

5.3 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen tilastolliset analyysit suoritettiin IBM SPSS Statistics 23 -tilasto-ohjelmalla ja taulukot tehtiin Microsoft Excel -ohjelmalla. Ensimmäistä tutkimuskysymystä eli konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien arvioita huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön haasteista tarkasteltiin **frekvensseillä ja prosentuaalisilla jakaumilla**. Näiden avulla tutkittiin mitkä tekijät vaikeuttavat yhteistyötä eniten ja missä määrin näiden eri tekijöiden koetaan vai-

keuttavan yhteistyötä huoltajien kanssa. Tutkimuksessa käytetyt analyysimenetelmät ovat nähtävissä kuviossa 1.

KUVIO 1. Tutkimuksessa käytetyt analyysimenetelmät.

Ennen analyysien suorittamista osaa aineistosta täytyi ensin muokata helpommin käsiteltävään muotoon. Tutkittavien taustatiedoista työkokemusta kuvaavat muuttujat luokiteltiin uudelleen. Kyselylomakkeessa työkokemus pyydettiin kirjoittamaan avoimeen vastauskenttään niin, että vastaus pyöristetään kokonaisiksi vuosiksi. Tutkittavien työkokemus vaihteli välillä 0–30 vuotta. Työkokemus päädyttiin luokittelemaan neljään uuteen luokkaan: 0–5 vuotta, 6–10 vuotta, 11–20 vuotta ja 21–30 vuotta.

Yhteistyötä haittaavien tekijöiden rakennetta tutkittiin **eksploratiivisen faktorianalyysin (EFA)** avulla, jonka periaatteena on tiivistää useiden muuttujien tieto muutamaan keskeisimpään faktoriin eli ulottuvuuteen (Metsämuuronen, 2009, s. 666). Faktorianalyysissä tarkasteltiin 17 huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien välistä kasvatusyhteistyötä vaikeuttaviin tekijöihin perustuvaa kysymystä eli osiota. Näiden osioiden korrelaatorakennetta kuvattiin ja selitettiin faktorimallin avulla.

Metsämuurosen (2009, s. 667) listaamissa eksploratiivisen faktorianalyysin edellytyksissä mainitaan, että muuttujien oletetaan olevan normaalijakautuneita, mikä ei tässä aineistossa kuitenkaan toteutunut kaikkien osioiden kohdalla. Normaalijakautuneisuus testattiin Kolmogorov-Smirnovin testillä ($p < .000$). Aineiston normaalius ei kuitenkaan ole kriittinen edellytys faktorianalyysin suorittamiseen. Normaalijakauman oletus faktorianalyysissä on kriittinen vain tilanteissa, jossa faktorien lukumäärä selitetään tilastollisen päättelyn avulla. Normaalijakautuneen aineiston nähdään kuitenkin parantavan ratkaisun tulokinnallisuutta. (Tabachnik & Fidell, 2007, s. 613.) Muut faktorianalyysiin vaadittavat oletukset täyttyivät tutkimusaineiston kohdalla.

Ennen faktorianalyysia varmistettiin myös, että korrelaatiomatriisi on kelvollinen faktorianalyysiin käyttämällä kahta menetelmää: Bartlettin sväärisyystestiä ja Kaiserin testiä. Bartlettin testin ($p < .000$) mukaan aineisto soveltui faktorianalyysiin, mutta koska Bartlettin testiin voi vaikuttaa vahvasti aineiston suuri koko, sitä ei voi pitää yksin luotettavana keinona varmistaa aineiston soveltuvuus. Luotettavampana pidetyssä Kaiserin testissä yli 0.6 arvon saaneet aineistot katsotaan soveltuvan faktorianalyysiin. Myös Kaiserin testin (.865) perusteella korrelaatiomatriisi oli sovelias faktorianalyysiin. (ks. Tabachnik & Fidell, 2007, s. 614; Metsämuuronen, 2009, s. 670.)

Kun faktoriratkaisua lähdettiin aluksi testaamaan, havaittiin että kaikki osiot eivät soveltuneet faktorianalyysiin. Kommunaliteetti-arvot vaihtelevat aina 0:n ja 1:n välillä ja mitä lähempänä numeroa yksi muuttujan arvo on, sitä enemmän se selittää muuttujan vaihtelua. Alle 0.30 kommunaliteetit puolestaan osoittavat, ettei faktoriratkaisu selitä muuttujien vaihtelua riittävästi. (Nummenmaa, 2009, s. 403; Metsämuuronen, 2009, s. 669.) Tämän tutkimuksen osioissa 5 "perheiden kanssa tehtävän yhteistyön raskaus" ($h^2 = .263$), 6 "omat asenteeni" ($h^2 = .222$) sekä 17 "pitkät välimatkat kodin ja palvelujen välillä" ($h^2 = .152$) ei ollut riittävän suuria kommunaliteetteja, joten ne jätettiin pois lopullisesta faktorianalyysistä. Metsämuuronen (2009, s. 669) kehottaa poistamaan aineistosta alle 0.30 kommunaliteetin omaavat muuttujat, sillä ne hankaloittavat

tulosten tulkintaa. Faktorianalyysissa oli näin ollen mukana lopulta 14 osiota alkuperäisen 17 osion sijaan.

Faktorointimenetelmäksi valittiin pääakselifaktorointi (*principal axis factoring*) ja faktoreiden rotaatio suoritettiin *promax*-vinokulmarotaatiolla, sillä mahdollinen faktoreiden keskinäinen korrelaatio ei nähty ongelmana. Eksploratiivisessa faktorianalyysissa muodostui kolme faktoria, jolla ominaisarvo oli suurempi kuin 1.0. Neljännellä faktorilla ominaisarvo jäi vain hieman alle suositeltavan yhden (.948). Metsämuuronen (2009, s. 669) muistuttaa, että faktorin yleisenä raja-arvona pidetään 1.0 ominaisarvoa, mutta alle yhden ominaisarvo faktorilla on sallittavaa, mikäli faktori on vain helposti tulkittavissa. Faktoreita muodostettiin näin ollen yhteensä neljä kappaletta ja ne nimettiin niitä parhaiten kuvaavalla tavalla. Jokainen osio latautui vain yhdelle faktorille, kun rajana pidettiin 0.30 suuruista latausta (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 669; Tabachnik & Fidell, 2007, s. 614). Lataukset voivat saada arvoja -1 ja 1 välillä, ja mitä lähempänä tämä latauksen itseisarvo on yhtä (1), sitä voimakkaampi on muuttujan lataus faktorilla (Metsämuuronen, 2009, s. 669). Muodostettujen faktoreiden luotettavuus tarkastettiin laskemalla faktoreiden reliabiliteetit eli Cronbachin alfa -kertoimet. Heikkilän (2014, s. 178) mukaan yleisenä raja-arvona suositellaan 0.7 suuruista reliabiliteettia, jonka perusteella tässä tutkimuksessa muodostettujen faktoreiden osioilla oli riittävä yhtenäisyys.

Faktoreiden lukumäärän voi tarkistaa jakamalla aineiston osioiden määrän kolmella sekä viidellä. Ominaisarvon (*eigenvalue*) 1.0 ylittävien faktoreiden määrän tulisi olla jossain näiden kahden saadun tuloksen välillä. (Tabachnik & Fidell, 2007, s. 644.) Tämän tutkimuksen analyysissä osioita oli 14 ja arvon 1 ylittäviä faktoreita muodostui 3, eli faktoreiden lukumäärä vaikuttaisi tämän testin perusteella olevan riittävä. Tabachnikin ja Fidellin (2007, s. 644) mukaan faktoreiden ominaisarvot ovat yleensä korkeampia ensimmäisten faktoreiden kohdalla ja arvot laskevat alaspäin mentäessä. Tämä faktoreiden ominaisarvon negatiivinen lasku viittaa toimivaan faktoriratkaisuun.

Seuraavaksi faktorianalyysin tulosten perusteella muodostettiin summa-
muuttujat, joita käytettiin uusina muuttujina ryhmien välisissä vertailuissa.

Summamuuttuja muodostetaan laskemalla yhteen osioiden numeeriset koodit. Tässä tutkimuksessa kasvatusyhteistyön haasteita kuvaavien osioiden koodattu vaihteluväli oli 1–5. Numeron kasvaessa kyseisen osion koetaan haittaavan kasvatusyhteistyötä enemmän (1 = ei lainkaan, 5 = erittäin paljon). Viiden osion summamuuttuja voi siis saada arvoja väliltä 5–25 ja kolmen osion summamuuttuja arvoja 3–15.

Summamuuttujien luotettavuutta tarkasteltiin Cronbachin alfan avulla. Korrelaatiomatriisien (liite 3) perusteella yhtäkään osiota ei tarvinnut poistaa summamuuttujasta alhaisen keskinäisen korrelaation vuoksi (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 547). Muodostettujen summamuuttujien Cronbachin alfa arvot olivat riittävän suuria, sillä ne liikkuivat välillä 0.690–0.830 (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 467; Heikkilä, 2014, s. 178).

Ennen ryhmien välisiä vertailuja summamuuttujien normaalijakautuneisuus testattiin Kolmogorov-Smirnovin testillä. Testissä nollahypoteesi, eli tässä tapauksessa muuttujien normaalijakautuneisuus, hylätään mikäli p -arvo on alle 0.05 (Heikkilä, 2014, s. 221; Metsämuuronen, 2009, s. 423). Tässä tapauksessa testin perusteella saatiin $p < .000$ jokaisen summamuuttujan kohdalla (ks. liite 4).

Vastaajat sijoittuivat erilaisiin taustamuuttujaryhmiin ja näiden ryhmien välisiä eroavaisuuksia vertailtiin **yksisuuntaisella varianssianalyysillä** (*One way ANOVA*). Vertailtavat ryhmät olivat alueellinen sijainti, työkokemus sekä työskentelykunnan asukasmäärä. Sukupuolien vertailtu ei ollut mahdollista sen erittäin epätasaisen jakautumisen vuoksi. Aineistossa koulutustausta oli puolestaan homogeeninen, joten siitä ei ollut perusteltua muodostaa alaryhmiä. Ennen analyysien suorittamista tarkastettiin vaadittavat oletukset. Aineistossa havainnot olivat toisistaan riippumattomat ja muuttujat olivat riittävän normaalijakautuneet. (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 783.) Ryhmien varianssien yhtäsuuruus tarkistettiin Levenen testillä (ks. liite 5).

Yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla selvitetään useamman kuin kahden ryhmän välisiä keskiarvoeroja, mutta testi ei kerro minkä kahden ryhmän välillä on eroavaisuutta. Tästä syystä täytyy suorittaa lisätesteinä SPSS:n

post hoc -testit. (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 783, 791.) Tässä tutkimuksessa post hoc -testi oli *Tukey*.

5.4 Tutkimuksen eettiset ratkaisut

Tutkimuseettiset kysymykset huomioitiin noudattamalla tutkimuksen kaikissa vaiheissa Vilkan (2007, s. 91) listaamia hyviä tieteellisiä tapoja. Tutkimuksessa käytettiin eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Avainasemassa oli myös avoimuus tulosten julkaisemisessa sekä tutkimusryhmän osuuksien ilmoittaminen tutkimustyössä. Oleellista on, että tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön yleisesti tunnustamia toimintatapoja, kuten rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimustulosten arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012).

Arvioitaessa otoskoon riittävyttä, täytyy ottaa huomioon analyysimenetelmien reunaehdot ja vaatimukset. Sopivien menetelmien käyttö pyrittiin varmistamaan analyysivaiheessa erilaisten testien avulla. Tutkimusaineiston käsittely pyrittiin selostamaan huolellisesti ja tutkimustulokset pyrittiin esittämään selkeästi tutkijan pätevyysalueen sisällä. Tutkimuksessa pyrittiin myös käyttämään eettisesti kestäviä internet -aineistoja, kuten vapaasti luettavissa olevia yritysten ja organisaatioiden sivustoja, tietokantoja ja tietokantojen kautta löydettäviä, artikkeleita sekä seminaari- ja opinnäytetöitä. (ks. Vilkka, 2007, s. 97–99.)

Koska kyseessä oli valmis tutkimusaineisto, tutkijalla ei ollut osallisuutta aineistokeruuseen. Valmista tutkimusaineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti ja se säilytettiin kahdella salasanalla suojatulla tietokoneella. Tutkimusaineisto siirrettiin tutkijan tietokoneelle tutkimushankkeen vastuututkijan läsnä ollessa ja vaitiolosopimus allekirjoitettiin tutkimusaineiston vastaanottamisen jälkeen. Tässä tutkimuksessa käytetyssä kyselylomakkeessa tutkittavilta ei kysytty erityisen henkilökohtaisia tai identiteetin paljastavia kysymyksiä. Tutkijalle ei

myöskään tullut tietoon sitä, ketkä tutkimukseen oli vastannut. Tutkimuskohde ei myöskään ollut erityisen arkaluontoinen, sillä tutkimuskohteena eivät olleet lapset tai perheet.

Koska määrällisessä tutkimuksessa ei kirjata yksilöiden tutkimustuloksia eikä tarkkoja henkilötietoja kysytty kyselylomakkeessa, tutkittavien anonymiteetti pysyi salassa tutkimusta toteuttaessa. Tutkimusaineisto sisälsi kuitenkin epäsuoria tunnisteita, joita ovat esimerkiksi ikä, sukupuoli ja ammatti. (ks. Vilka, 2007, s. 96, 164.) Tutkimusaineisto poistettiin tutkijan tietokoneilta välittömästi tutkimuksen valmistumisen jälkeen

6 TULOKSET

6.1 Huoltajien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä hankaloittavat tekijät

Tutkimukseen osallistujat eivät nähneet kyselylomakkeessa esitettyjä tekijöitä erityisen hankaloittavina, sillä tutkittavien vastaukset painottuivat vahvasti asteikon arvoille "ei lainkaan", "vähän" ja "jonkin verran". Kaikkien kysymysten kohdalla arvoja "paljon" ja "erittäin paljon" valittiin huomattavasti vähemmän tai ei lainkaan (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Vastausjakaumat prosentein ilmaistuna (N = 368)

Osio	Vastausjakaumat (%)				
	A	B	C	D	E
1. Oma ajanpuute	11	20.9	46.5	15.2	6.3
2. Huoltajien ajanpuute	3	20.4	60.6	14.9	1.1
3. Henkilökunnan ajanpuute	6.5	21.7	46.7	20.4	4.6
4. Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä	10.6	37.8	40.8	10.3	0.5
5. Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön raskaus	45.1	38.9	14.9	1.1	-
6. Omat asenteeni	63.3	30.7	5.7	-	0.3
7. Työtovereiden asenteet	41	37.2	18.8	2.4	0.5
8. Huoltajien asenteet	11.4	45.9	38.6	3.8	0.3
9. Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys	22	42.9	29.3	5.4	0.3
10. Johdon/hallinnon tuen puute	47	26.1	18.8	4.3	3.8
11. Henkilökunnan vähäinen määrä	15.5	34.8	35.6	12.2	1.9
12. Järjestelmän/organisaation joustamattomuus	34.8	35.9	20.9	5.2	3.3
13. Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista	35.3	41	21.7	1.9	-
14. Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys	25.3	49.7	22.8	1.9	0.3
15. Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan	13	57.3	24.5	4.6	0.5
16. Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön	10.9	48.9	34.8	4.9	0.5
17. Pitkät välimatkat kodin ja palveluiden välillä	56.5	28	12	2.7	0.8

A = ei lainkaan, B = Vähän, C = Jonkin verran, D = Paljon, E = Erittäin paljon

Lähes puolet tutkittavista näki oman ajanpuutteen *jonkin verran* yhteistyötä haittaavana ja se sai myös kaikista osioista eniten valintoja vastausvaihtoehdossa *erittäin paljon* (6.3 %) ja toiseksi eniten vastausvaihtoehdossa *paljon* (15.2 %). Vastaajista jopa kolme viidestä (60.6 %) koki huoltajien ajanpuutteen jonkin verran haittaavaksi tekijäksi ja 14.9 prosenttia näki sen haittaavan yhteistyötä paljon. Tutkittavista viidennes oli sitä mieltä, että huoltajien ajanpuute haittaa yhteistyötä vain vähän (20.4 %).

Muihin osioihin verrattuna poikkeuksellisen vähän kasvatusyhteistyötä haittasi vastaajien mukaan pitkät välimatkat kodin ja palveluiden välillä. Omat asenteet nähtiin kuitenkin kaikista vähiten kasvatusyhteistyön haasteisiin vaikuttavana tekijänä. Vastaajista yli kolme viidestä (63.3 %) ei pitänyt omia asenteita lainkaan yhteistyötä haittaavana tekijänä ja noin kolmasosa (30.7 %) koki, että omat asenteet aiheuttavat vain vähän haasteita. Tähän verrattuna työtovereiden asenteet nähtiin hieman enemmän haasteita aiheuttavana, mutta vastaukset painottuivat silti vahvasti arvoihin *ei lainkaan* ja *vähän*. Huoltajien asenteiden vaikutus yhteistyön haasteisiin oli vastaajien mukaan jo selkeästi suurempi. Vain noin kymmenesosa vastasi *ei lainkaan* ja lähes kaksi viidestä piti huoltajien asenteita jonkin verran haittaavana.

Henkilökunnan vähäinen määrä jakoi mielipiteitä vastaajien kesken, sillä tutkittavien vastaukset jakoutuivat siinä hieman tasaisemmin kuin muiden osioiden kohdalla. Tämä kysymys sai myös poikkeuksellisen paljon vastauksia arvolle *paljon* (12.2 %). Henkilökunnan vähäinen osaaminen yhteistyöstä nähtiin pääosin vähän tai jonkin verran haittaavana, mutta vastaajista jopa kymmenesosa piti tätä paljon haittaavana.

6.2 Kasvatusyhteistyön haasteiden ulottuvuudet

Kasvatusyhteistyön haasteita kuvaavat osiot tiivistettiin eksploratiivisen faktorianalyysin avulla neljään faktoriin eli ulottuvuuteen. Jokainen osio latautui vain yhdelle faktorille, kun rajana pidettiin 0.30 suuruista latausta (ks. Tabachnik & Fidell, 2007, s. 614). Muodostetut neljä faktoria selittivät yhteensä 53,5 % muuttujien varianssista (liite 2). Kaikki faktorit ja osioiden latautuneisuudet ovat nähtävillä taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Kasvatusyhteistyötä haittaavia tekijöitä kuvaavien osioiden rotatoidut faktorilataukset, faktoreiden selitysosuudet ja kommunaliteetit (h^2)

Osiot	F1 Huoltajat	F2 Organisaatio	F3 Henkilökunta	F4 Ajanpuute	h^2
8. Huoltajien asenteet	.48	.07	.20	.08	.47
13. Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista	.59	.15	-.02	-.00	.41
14. Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys	.84	.02	-.03	-.08	.64
15. Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan	.78	.12	.07	.02	.61
16. Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön	.71	-.01	-.06	.08	.51
10. Johdon/hallinnon tuen puute	.03	.71	.06	-.05	.54
11. Henkilökunnan vähäinen määrä	-.02	.51	-.01	.17	.35
12. Järjestelmän/organisaation joustamattomuus	.01	.92	-.02	-.04	.79
4. Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä	.00	.01	.77	.01	.62
7. Työtovereiden asenteet	.02	.12	.40	.12	.32
9. Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys	.03	-.01	.91	-.12	.77
1. Oma ajanpuute	.06	.09	-.18	.63	.40
2. Huoltajien ajanpuute	.14	-.12	-.01	.72	.53
3. Henkilökunnan ajanpuute	-.18	.07	.12	.66	.54
Faktorin selitysosuus	F1	F2	F3	F4	
Yhteensä 53.5 %	32.9 %	10.2 %	6.5 %	3.9 %	

Ensimmäinen kasvatusyhteistyön haasteiden ulottuvuus nimettiin huoltajien osallisuuden tekijöiksi (lyh. huoltajat), joka koostui kysymyksistä 8, 13, 14, 15 sekä 16 (Cronbachin $a = .833$). Kysymykset latautuivat keskenään hyvin eri voimakkuuksin. Muita kysymyksiä selvästi heikompi lataus oli kysymyksessä 8 ("huoltajien asenteet"). Vahvimmin ulottuvuudelle latautui kysymys 14 ("Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys"). Faktorin osuus kokonaisvaihtelusta oli 32.9 %.

Toinen ulottuvuus nimettiin organisaation tekijöiksi (lyh. organisaatio) ja se koostui kysymyksistä 10, 11 ja 12 (Cronbachin $a = .768$). Vahvimmin latautui kysymys 12 ("järjestelmän/organisaation joustamattomuus"), kun taas selvästi muita heikommin latautui kysymys 11 ("henkilökunnan vähäinen määrä"). Organisaatiofaktorin osuus kokonaisvaihtelusta oli 10.2 %.

Kolmas ulottuvuus oli henkilökunnan tekijät (lyh. henkilökunta) ja siihen sisältyivät kysymykset 4, 7 sekä 9 (Cronbachin $a = .759$). Kysymysten latautuneisuuksissa oli suuria eroja, mutta kuitenkin selkeästi vahvin lataus oli kysymyksessä 9 ”henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys”. Huomattavasti muita pienempi lataus oli kysymyksessä 7 (”työtovereiden asenteet”). Faktorin osuus kokonaisvaihtelusta oli 6.5 %

Neljäs ulottuvuus nimettiin ajanpuutteen tekijöiksi (lyh. ajanpuute), joka koostui kysymyksistä 1, 2 ja 3 (Cronbachin $a = .690$). Kysymykset latautuivat lähes samoin voimakkuuksin, mutta vahvin lataus oli kysymyksessä 2 (”huoltajien ajanpuute”. Tämän faktorin osuus kokonaisvaihtelusta oli 3.9 %.

TAULUKKO 6. Faktoreiden väliset korrelaatiokertoimet

	F1	F2	F3	F4
F1 Huoltajat	1			
F2 Organisaatio	.32	1		
F3 Henkilökunta	.52	.60	1	
F4 Ajanpuute	.41	.47	.43	1

Faktoreiden väliset Pearsonin korrelaatiot (taulukko 6.) vaihtelivat heikosta vahvaan ja kaikki korreloivat myönteisesti (ks. Metsämuuronen, 2009, s. 371). *Huoltajat* korreloi kohtalaisen myönteisesti *ajanpuutteen* (.41) sekä *henkilökunnan* (.52) kanssa ja heikon myönteisesti *organisaation* kanssa (.32). *Organisaatio* oli puolestaan vahvasti ja myönteisesti yhteydessä *henkilökuntaan* (.60) ja kohtalaisen myönteisesti yhteydessä *ajanpuutteeseen* (.47). *Henkilökunta* korreloi kohtalaisesti ja myönteisesti *ajanpuutteen* (.43) kanssa.

6.3 Vastaajaryhmien väliset erot kasvatusyhteistyön haasteiden arvioissa

Toista tutkimuskysymystä, eli sitä oliko konsultoitujen varhaiskasvatuksen erityisopettajien arvioissa yhteistyön haasteista eroja eri vastaajaryhmien välillä, selvitettiin yksisuuntaisen riippumattomien ryhmien varianssianalyysin (*One-way ANOVA*) avulla. Selitettävänä muuttujina käytettiin faktoreiden perusteella muodostettuja summamuuttujia, jotka olivat huoltaja-, organisaatio-, henkilökunta sekä ajanpuutesummamuuttuja. Selittävinä eli riippumattomina muuttujina olivat tutkittavien taustatiedot, joita olivat alueellinen sijainti, työskentelykunnan asukasmäärä ja työkokemus.

TAULUKKO 7. Alueellisen sijainnin ryhmäkeskiarvot, keskihajonnat (kh) ja yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset

Ryhmä	(n)	Huoltajat	Organisaatio	Henkilökunta	Ajanpuute
Etelä-Suomi	145	10.87 (kh. 2.72)	6.67 (kh. 2.38)	6.77 (kh.1.99)	8.78 (kh. 1.89)
Itä-Suomi	35	11.31 (kh. 2.8)	6.11 (kh. 1.93)	6.51 (kh. 2.27)	8.65 (kh. 1.83)
Lappi	16	10.25 (kh. 2.86)	6.06 (kh. 1.91)	6.18 (kh. 2.13)	8.43 (kh. 2.33)
Lounais-Suomi	47	10.93 (kh. 2.98)	6.38 (kh. 2.87)	6.25 (kh. 1.96)	8.80 (kh. 2.57)
Länsi- ja Sisä-Suomi	93	10.93 (kh. 3.16)	6.50 (kh. 2.88)	6.55 (kh. 2.16)	8.70 (kh. 2.21)
Pohjois-Suomi	32	10.21 (kh. 3.51)	6.31 (kh. 2.57)	6.25 (kh. 2.22)	8.31 (kh. 2.27)
Yhteensä (N)	368	10.8 (kh. 2.95)	6.48 (kh. 2.54)	6.55 (kh. 2.08)	8.70 (kh. 2.11)
F-testi		.62	.44	.75	.34
p-arvo		.69	.82	.59	.89
η^2		.01	.01	.01	.01

Selvitettäessä, onko eri alueellisen sijainnin vastaajaryhmien välillä tilastollisesti merkitsevää eroavaisuutta, yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella ryhmien keskiarvot eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan (taulukko 7).

TAULUKKO 8. Työkokemuksen ryhmäkeskiarvot, keskihajonnat (kh) ja yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset

Ryhmä	(n)	Huoltajat	Organisaatio	Henkilökunta	Ajanpuute
0–5 vuotta	157	11.18 (kh. 2.83)	6.52 (kh. 2.54)	6.70 (kh. 2.1)	8.98 (kh. 2.09)
6–10 vuotta	104	10.55 (kh. 2.93)	6.27 (kh. 2.54)	6.26 (kh. 2.04)	8.44 (kh. 2.03)
11–20 vuotta	89	10.88 (kh. 3.06)	6.73 (kh. 2.46)	6.70 (kh. 2.05)	8.57 (kh. 2.21)
21–30 vuotta	18	9.55 (kh. 3.23)	6.05 (kh. 2.91)	6.22 (kh. 2.23)	8.33 (kh. 2.05)
F-testi		2.19	.69	1.22	1.78
p-arvo		.09	.56	.30	.15
η²		.02	.01	.01	.01

Tarkasteltaessa työkokemukseltaan erilaisten vastaajaryhmien välisiä eroja, yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella ryhmät eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan (taulukko 8).

TAULUKKO 9. Kunnan asukasmäärän ryhmäkeskiarvot, keskihajonnat (kh) ja yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset

Ryhmä	(n)	Huoltajat	Organisaatio	Henkilökunta	Ajanpuute
Alle 5000 as.	26	11.23 (kh. 3.19)	5.69 (kh. 2.49)	5.61 (kh. 2.09)	8.50 (kh. 2.02)
5000–20000 as.	103	10.67 (kh. 2.85)	6.50 (kh. 2.46)	6.66 (kh. 2.21)	8.69 (kh. 2.25)
20000–40000 as.	84	10.60 (kh. 2.62)	6.04 (kh. 2.52)	6.38 (kh. 2.11)	8.47 (kh. 2.23)
40000–60000 as.	37	10.32 (kh. 2.64)	6.54 (kh. 2.45)	6.40 (kh. 1.95)	8.94 (kh. 2.09)
60000–90000 as.	37	11.59 (kh. 3.2)	6.43 (kh. 1.72)	6.37 (kh. 1.63)	8.64 (kh. 1.88)
Yli 90000 as.	81	11.12 (kh. 3.31)	7.16 (kh. 2.89)	7.04 (kh. 2.03)	9.91 (kh. 1.95)
F-testi		1.11	2.2	2.3	.50
p-arvo		.35	.05	.05	.78
η²		.02	.03	.03	.01

Tilastollisesti merkitsevä eroavaisuus löydettiin vertailtaessa työskentelykunnan koon mukaan jaettuja ryhmiä. Yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella eroavaisuus havaittiin henkilökuntasummamuuttujan kohdalla, $F(5, 362) = 2.277$, $p = .046$. Vaikutus oli kuitenkin pieni, $\eta^2 = .030$. Tukeyn post hoc -testi osoitti, että tilastollisesti merkitsevä ero oli 5000 ja yli 90000 asukkaan kuntien välillä, $p = .007$, 95 % CI (-1.33, -0.11). Muiden summamuuttujien kohdalla ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja (taulukko 9).

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen yhteenveto ja tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin määrällisten tutkimusmenetelmien keinoin konsultoivien varhaiskasvatuksen erityisopettajien arvioita huoltajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön haasteista. Pääfokuksena oli saada selville, mitkä tekijät nousevat konsultoivien erityisopettajien näkökulmasta eniten kasvatusyhteistyötä haittaaviksi. Tätä tutkimusongelmaa lähestyttiin tarkastelemalla frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Seuraavassa vaiheessa osiot tiivistettiin eksploratiivisen faktorianalyysin avulla muutamaan oleelliseen faktoriin, joiden perusteella luotiin uudet summamuuttujat. Summamuuttujia käytettiin uusina selitettävänä muuttujina yksisuuntaisessa varianssianalyysissa. Vertailtavat ryhmät olivat työpaikan alueellinen sijainti, työkokemus sekä työskentelykuntien koot.

Huoltajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön suurimpina haasteina tutkittavat pitivät ajanpuutetta, henkilökunnan vähäisyyttä sekä henkilökunnan heikkoja ammatillisia yhteistyötaitoja. Tutkittavat eivät myöskään nähneet omien asenteiden haittaavan yhteistyötä yhtä voimakkaasti, kuin huoltajien tai muun henkilökunnan asenteet. Ryhmien välisissä vertailuissa löytyi yksi tilastollisesti merkitsevä yhteys *henkilökunnan tekijät* summamuuttujassa. Ero oli asukasmäärältään suurten ja pienten kuntien välillä. Seuraavaksi näitä tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia tarkastellaan tarkemmin.

7.1.1 Ajanpuute ja kiire kasvatusyhteistyön haasteena

Tulokset osoittivat, että erityisopettajat näkivät oman, muun henkilökunnan ja huoltajien ajanpuutteen vaikeuttavan yhteistyötä huoltajien kanssa enemmän kuin muut kyselylomakkeessa esitetyt tekijät. Kunnan koko, sijainti tai erityisopettajien työkokemus ei kuitenkaan selittänyt ajanpuutteen haasteita. Tämän tutkimuksen tulokset vahvistivat aiempaa näkemystä ajanpuutteen vaikutuk-

sesta kasvatusyhteistyöhön (ks. Vlasov, 2018; Venninen ym., 2011; Williams & Sanchez, 2011).

Ajanpuutteen lisäksi yhdeksi eniten yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi nousi henkilökunnan vähäinen määrä. Tämän voi myös katsoa linkittyvän vahvasti ajanpuutteeseen, sillä henkilökunnan puute oletettavasti lisää paikalla olevien työntekijöiden työtaakkaa ja luo työyhteisöön kiirettä. Näiden tulosten pohjalta voidaankin todeta, että yksi konkreettinen tapa vähentää huoltajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön haasteita, olisi varmistaa henkilökunnan riittävä määrä varhaiskasvatyksikössä. Tämä on kuitenkin haastavaa, sillä Suomessa monilla alueilla on suuria vaikeuksia löytää riittävästi osaavaa henkilöstöä (ks. OKM, 2017, s. 29).

Haasteena on myös se, kuinka voidaan vaikuttaa huoltajien ajanpuutteeseen. Vaikka aikaa saataisiin järjestettyä riittävästi varhaiskasvatuksen puolelta, huoltajien ajanpuute voi silti näyttäytyä yhteistyön haasteena tai jopa esteenä. Mahdollisia ratkaisutapoja tähän haasteeseen voisi olla esimerkiksi aikainen tiedottaminen, joustavuus varhaiskasvatuksen puolelta tai etäyhteydenpidon lisääminen. Aiemmassa tutkimuksessa huoltajat ovat esittäneet kommunikaation ja yhteistyön kehittämisen yhdeksi kehitystoiveeksi kasvatusyhteistyössä (ks. Zeitlin & Curcic, 2014). Täytyy kuitenkin muistaa, että jotkut asiat ovat oman kontrollimme ulottumattomissa. Yhteistyö perheiden kanssa kuuluu jokaisen varhaiskasvattajan työnkuvaan, mutta perheiden aikataulu ja huoltajien kiinnostus yhteistyötä kohtaan ovat asioita, joihin varhaiskasvattajat eivät voi aina vaikuttaa.

7.1.2 Kasvatusyhteistyöhön liittyvät asenteet ja osaaminen

Tässä tutkimuksessa huoltajien asenteet nähtiin kasvatusyhteistyön toimivuuden kannalta haastavampana kuin omat tai muun henkilökunnan asenteet. Syynä saattaa ehkä olla, että omien asenteiden vaikutusta ei välttämättä tunnista tai myönnetä. Työtovereiden kanssa on usein läheisemmät suhteet kuin asiakkaina toimivien huoltajien kanssa, mikä voi myös näyttäytyä puolueelli-

suutena vastauksissa. Huoltajien asenteet on tunnistettu osallisuuden esteeksi ja yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi aiemmassa tutkimuksessa (ks. Venninen ym., 2011; Rätty ym., 2009; Epstein, 2001).

Hieman yli kolmannes vastaajista ei pitänyt huoltajien vähäistä tietämystä keskusteltavista asioista lainkaan yhteistyötä haittaavana, mutta kolme viidestä vastaajasta koki sen vaikeuttavan yhteistyötä vähän tai jonkin verran. Myös aiemmassa tutkimuksessa huoltajien tietämättömyys päivähoidon sisällöistä on nostettu yhdeksi ongelmakohtaksi kasvatusyhteistyössä huoltajien kanssa (ks. Kanste ym. 2013; Venninen ym., 2011; Williams & Sanchez, 2011). Huoltajien tietämättömyyden taustalla voi olla moniakin syitä, kuten tiedonkulun heikko laatu, kiire tai mielenkiinnon puute. Syynä voi myös olla se, ettei kaikki huoltajille jaettu tieto tule täysin selväksi keskusteluissa. Vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa olisikin tärkeää käyttää ymmärrettävää yleiskieltä, sillä huoltajilla on usein vaikeuksia ymmärtää varhaiskasvattajien käyttämää ammattikieltä (ks. Rossetti ym., 2018; Zeitlin & Curcic, 2014).

Tietämättömyyttä ei ole ainoastaan huoltajien puolella, vaan varaa kehitykselle näyttäisi olevan myös varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Jopa puolet tämän tutkimuksen vastaajista koki, että muun henkilökunnan heikot ammatilliset yhteistyötaidot haittaavat kasvatusyhteistyötä huoltajien kanssa jonkin verran tai paljon. Enemmän ”paljon” -vastauksia kyselylomakkeessa keräsi ainoastaan ajanpuutetta kuvaavat tekijät ja henkilökunnan vähäinen määrä. Henkilökunnan kouluttamiselle olisikin tulevaisuudessa selkeästi tarvetta. Tarve kasvatusyhteistyön lisäkoulutukselle on nostettu esiin varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan toimesta ja kysyntää on myös henkilökunnan keskuudessa (ks. OKM, 2015, s. 11; OKM, 2017, s. 35).

7.1.3 Taustamuuttujien yhteydet kasvatusyhteistyön haasteisiin

Vertailtaessa vastaajaryhmiä työkokemuksen mukaan, ei löydetty tilastollisesti merkitseviä eroja. Tulos on ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä henkilökunnan vähäisen työkokemuksen on havaittu vaikuttavan yhteistyöhön

laatuun heikentävästi (ks. Ward, 2018). Tässä tutkimuksessa monella vastaajalla oli kuitenkin taustalla varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto ja todennäköisesti myös työkokemusta opettajana. Vaikka osa tutkittavista saattoi olla aloittelevia erityisopettajia, heillä saattoi olla runsaammin työkokemusta varhaiskasvatuksen opettajana, ja näin ollen myös kokemusta huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Yksisuuntaisten varianssianalyysien perusteella löydettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys henkilökuntasummamuuttujassa. Henkilökuntasummamuuttujaan sisältyi kolme osiota: *henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä, työtovereiden asenteet sekä henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys*. Ainoa tilastollisesti merkitsevä eroavaisuus löydettiin asukasmäärältään suurten (yli 90000 asukkaan) ja pienten (alle 5000 asukkaan) kuntien välillä. Aiemmassa tutkimuksessa ei noussut esiin samankaltaisia tuloksia. Yksi selittävä tekijä suurten ja pienten kuntien väliselle erolle saattaa liittyä asiakasperheisiin. Suuremmissa kunnissa on usein myös enemmän ulkomaalaistaustaisia perheitä (ks. THL, 2017) ja näin ollen kielimuuri sekä kulttuurierot saattavat hankaloittaa yhteistyötä huoltajien ja henkilökunnan välillä (ks. Pihlaja ym., 2010; Rossetti ym., 2018; Zeitlin & Curcic, 2014; Ho, 2009).

Tässä tutkimuksessa alueellisella sijainnilla ei ollut yhteyttä yhteistyön haasteisiin. Tulos on mielenkiintoinen, sillä vaikka Etelä-Suomessa, Pohjois-Suomessa sekä Länsi- ja Sisä-Suomessa on ollut suurin pula varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista (ks. OKM, 2017, s. 29), se ei kuitenkaan näkynyt tämän tutkimuksen tuloksissa. Tämä voi ehkä selittyä sillä, että Suomessa on lain velvoittama valtakunnallinen ohjaava varhaiskasvatussuunnitelma. Vaikka jokaisella kunnalla ja sen eri varhaiskasvatusyksiköillä on vielä omat opetussuunnitelmat, niin valtakunnallinen opetussuunnitelma varmistaa yhtenäiset perustoimintamallit huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön toteutuksessa (ks. OPH, 2018, s. 8).

Lopuksi on syytä mainita, että tutkimustulokset antoivat hyvin myönteisen kuvan huoltajien ja konsultoitujen erityisopettajien yhteistyön tilasta. Tutkittavat eivät nähneet kasvatusyhteistyössä suuria haasteita niiden tekijöiden

kohdalla mitä kyselylomakkeessa esitettiin. Kaikkien kyselylomakkeen yhteistyön haasteita kuvaavien osioiden kohdalla vastaukset painottuivat vahvasti arvoihin "ei lainkaan", "vähän" tai "jonkin verran". Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan siis todeta, että vaikka kasvatusyhteistyössä on olemassa myös ongelmakohtia, erityisopettajien näkökulmasta yhteistyö asiakasperheiden kanssa nähdään pääosin toimivana.

7.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa käytetään reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä, jotka muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden (Vilkka, 2007, s. 152).

Validiteetin avulla voidaan arvioida, mitataanko tutkimuksessa sitä asiaa mitä on tarkoitus mitata. Validiteetti jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin, joista ulkoinen kertoo ovatko tutkimuksesta saadut tulokset yleistettävissä perusjoukkoon ja sisäisellä validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen omaa luotettavuutta. (Metsämuuronen, 2009, s. 74).

Vilkka (2007, s. 152) painottaa, että luotettavuuden varmistamiseksi tulee tarkastaa, sisältyykö otokseen kaikki perusjoukon ominaisuudet ja onko se kooltaan riittävän suuri mitattavaksi. Heikkilä (2014) korostaa, että luotettavien tulosten saamiseksi on varmistettava, että otos on edustava ja tarpeeksi suuri. Vastaajien määrä (N = 368) vastasi Heikkilän (2014, s. 43) ehdottamaa otoskoon viitearvoa tutkimuksessa, jossa perusjoukon eri ryhmiä vertaillaan keskenään. Tutkimuksen perusjoukkoon sisältyivät kaikki Suomen konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Vastausprosentti kyselylomakkeessa oli hyvä (58 %). Kyselylomake lähetettiin vain suomenkielisenä, joten tulosten yleistettävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon, ettei kysely välttämättä tavoittanut aivan kaikkia Suomen konsultoivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia, sillä kaikki erityisopettajat eivät välttämättä olleet suomen kielen taitoisia.

Kokonaisluotettavuuden varmistamiseksi tulee valita tutkimuksen kohde-ryhmään soveltuva otantamenetelmä ja otos on määriteltävä huolellisesti perusjoukosta (Vilkkä 2007, s. 152). Tässä tutkimuksessa luotettavuutta lisäsi se, että kyselylomakkeet oli lähetetty suoraan varhaiskasvatuksen konsultoiville erityisopettajille sähköpostilistojen kautta sen sijaan, että olisi käytetty jotakin sattumanvaraista aineistonkeruumenetelmää. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin myös monitutkijatriangulaatiota, sillä tutkimuksessa käytettiin sekundaariaineistoa eli valmista eri tutkijoiden hankkimaa aineistoa (ks. Hirsjärvi ym., 2009, s. 223).

Tutkimusaineiston edustavuutta taustamuuttujien osalta voidaan arvioida perusjoukosta saatavilla olevien tietojen avulla. Tutkittavien sukupuolijakauma oli äärimmäisen epätasainen mutta todenmukainen, sillä vuonna 2012 varhaiskasvatuksen erityisopettajista naisten osuus oli 98.4 % (ks. OKM, 2014, s. 115), mikä on hyvin lähellä tämän tutkimuksen vastaavaa osuutta (99.2 %). Tutkittavien keski-ikä oli aineistonkeruun aikana 53 vuotta, kun Suomessa varhaiskasvatuksen erityisopettajien keski-ikä oli vuoden 2012 mittauksessa 47 vuotta (ks. OKM, 2014, s. 115).

Reliabiliteetin käsite viittaa tutkimuksen toistettavuuteen ja siis siihen, kuinka ei-sattumanvaraisia tuloksia tutkimus tuottaa. Tämän tutkimuksen aineiston analyysivaiheessa reliabiliteetti pyrittiin varmistamaan käyttämällä aineistoon soveltuvia analyysimenetelmiä. Reliabiliteetti huomioitiin myös poistamalla alhaisen kommunaliteetin muuttujat jatkoanalyyseista.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on oleellista tarkastella kriittisesti valittua faktorointimenetelmää sekä faktorianalyysia yleisesti. Yleensä ei-normaalijakautuneiden muuttujien kohdalla suositellaan käytettäväksi pääkomponenttianalyysia, jossa muuttujien normaalijakautuneisuutta ei vaadita. Tämän tutkimuksen tulokset olisivat olleet erilaisia, mikäli pääkomponenttianalyysia olisi käytetty eksploratiivisen faktorianalyysin sijaan. Toisaalta muuttujien normaalijakautuneisuus ei ole ehdoton edellytys eksploratiivisen faktorianalyysin käyttämiseen, mutta normaalijakautuneet muuttujat nähdään parantavan ratkaisun tulkinnallisuutta. Normaalijakauman oletus faktori- ja pää-

komponenttianalyysissa on kriittinen vain sellaisissa tilanteissa, jossa faktorien lukumäärää tulkitaan tilastollisen päättelyn avulla (Tabachnik & Fidell, 2007, s. 613.) Analyysimenetelmän valintaa puolsi se, että muut vaadittavat oletukset aineiston kohdalla täyttyivät. Luotettavuuden varmistamiseksi ennen faktori-analyysia korrelaatiomatriisin soveltuvuus testattiin Kaiserin ja Bartlettin - testeillä, joiden perusteella aineisto oli riittävä. Lisäksi muodostettujen faktoreiden muuttujien välistä yhtenäisyyttä arvioitiin käyttämällä Cronbachin alfaa. Saadut kertoimet viittasivat siihen, että muuttujat olisi mielekästä yhdistää, ja että ne mittaavat samaa asiaa. Tämä tukee tulosten toistettavuutta ja näin ollen parantaa mittarin reliabiliteettia.

Täytyy kuitenkin muistaa, että käytti mitä faktorointimenetelmää hyvänsä, liittyy faktorianalyysiin aina tutkijan omaa tulkintaa ja subjektiivisuutta. Rotaatiomenetelmillä saadaan tuloksista helpommin tulkittavia ja tutkija voi itse valita mieleisensä rotaatiomenetelmän. Lisäksi tutkija voi itse vaikuttaa faktoreiden lukumäärään, ellei taustalla ole mitään teoriaa, jolla perustella valittu faktoreiden lukumäärä. (Tabachnik & Fidell, 2007, s. 608.) Tässä tutkimuksessa taustalla ei ollut mitään tiettyä teoriaa faktoreiden lukumäärän määrittämiseksi, vaan valinnat tehtiin ominaisarvojen perusteella. Saatuja tuloksia faktorirakenteesta voidaan pitää siis osittain subjektiivisina ja näin ollen kyseenalaistettavina.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jonka käyttämisessä on useita etuja, kuten esimerkiksi vastaajien anonymiteetin säilyttäminen ja tutkijan vaikutuksen vähäisyys aineiston keräämis- ja käsittelyvaiheessa (Heikkilä, 2014). Mittarin luotettavuutta lisää mittarin pilotointi eli testaaminen ennen aineistonkeruuta (Vilkkä, 2007, s. 78). Tässä tutkimuksessa kyselylomake pilotoitiin tutkimushankkeen vastuututkijoiden toimesta.

Hirsjärven ym. (2009) mukaan verkossa toteutettavissa kyselylomaketutkimuksissa on kuitenkin useita tutkimuksen luotettavuutta heikentäviä tekijöitä. Ensinnäkin, koska tutkija ei itse ole mukana vastaajien täyttäessä kyselylomaketta, osallistujan mahdollisiin kysymyksiin ei välttämättä saada vastattua ja näin ollen väärinymmärrykset lomakkeen täyttämässä saattavat vaikuttaa luo-

tettavuuteen. Tämän lisäksi ei ole varmuutta siitä, kuinka rehellisesti tutkimukseen osallistuja on vastannut kysymyksiin tai onko vastaaja ollut todellisuudessa sama henkilö, jolle kyselylomake on osoitettu (ks. Hirsjärvi ym., 2009, s. 190, 195.)

Tutkimuslomakkeessa käytettiin Likert-asteikkoa, jonka heikkoutena voidaan pitää sitä, että edeltäviin kysymyksiin annetut vastaukset saattavat vaikuttaa seuraaviin vastauksiin, sillä vastaaja saattaa tavoitella loogisuutta vastauksissaan (Heikkilä, 2014, s. 51). Kyselylomakkeessa käytetyssä Likert-asteikossa ei myöskään ollut vaihtoehtoa ”en osaa sanoa” tai jotain muuta kysymykseen vastaamatta jättämisen vaihtoehtoa. Tämä tarkoittaa, että vastaajan on pakko tehdä päätös ja ottaa kantaa, oli hänellä todellista mielipidettä kysytystä asiasta tai ei. Tämä voi muun muassa mahdollisesti vähentää vastaushalukkuutta ja alentaa vastausprosenttia koko tutkimuksen osalta. Toisaalta taas vastausvaihtoehdon valinnan pakottaminen lisää saatujen, tutkimuksen kannalta merkityksellisten vastausten määrää. Yleisesti asteikkotyypisissä mittareissa vahvuutena on se, että niiden avulla saadaan paljon tietoa pieneen tilaan. Ongelmana on kuitenkin se, ettei asteikko anna tarkempaa tai syvällisempää tietoa vastaajien näkemyksistä. Myöskään se, millainen painoarvo eri kohteilla vastaajalle on, ei tule ilmi vastauksissa. (Heikkilä, 2014, s. 51.) Näistä syistä tulosten tulkinnan kannalta olisi ollut otollista hyödyntää myös avointa vastauskenttää suljettujen kysymysten lisäksi.

7.3 Jatkotutkimushaasteet

Tutkimusprosessin aikana oli löydettävissä hyvin vähän niin kotimaista kuin kansainvälistä tutkimusta, joka käsittelisi erityisopettajien ja huoltajien yhteistyötä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tästä syystä jatkossa on edelleen tarvetta tutkimukselle varhaiserityiskasvatuksen ja perheen yhteistyöstä.

Koska tämä tutkimus rajoittui määrällisten tutkimusmenetelmien ja kyselylomakkeen varaan, jatkossa olisi hyödyllistä tutkia aihetta myös laadullisin

menetelmin. Esimerkiksi haastatteleamalla voisi nousta esiin asioita, joita tässä kyselytutkimuksessa ei osattu ottaa huomioon. Tämänkin tutkimuksen kohdalla monimenetelmällinen lähestymistapa olisi voinut selittää tutkittavaa ilmiötä syvällisemmin ja monipuolisemmin sekä tarjota enemmän konkreettista käytännön hyötyä.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetyssä kyselylomakkeessa ei tiedusteltu sitä, missä määrin kieli- ja kulttuuritekijät vaikeuttavat yhteistyötä huoltajien kanssa, mutta nämä tekijät tulivat useasti ilmi aiemmissa tutkimuksissa. Jatkossa olisi siis mielenkiintoista, ja myös tarpeellista tutkia aihetta tästä vuorovaikutuksen haasteiden näkökulmasta. Jatkossa voitaisiin selvittää, missä määrin konsultoivat erityisopettajat kokevat yhteisen kielen puuttumisen sekä erilaiset kulttuuritaustat yhteistyötä hankaloittavina tekijöinä.

Tämä tutkimus antoi kuitenkin paljon vastauksia siihen, mitkä tekijät näyttävät yhteistyön kannalta haasteellisimmilta konsultoitujen erityisopettajien näkökulmasta, ja tulokset viittaavat siihen, ettei kasvatusyhteistyölle nähdä erityisen suuria haasteita. Tästä syystä jatkossa olisi aiheellista tutkia asiaa huoltajien näkökulmasta, jotta saataisiin selville, onko myönteinen asenne molemminpuolista. Olisi mielenkiintoista selvittää, mitkä tekijät ovat perheiden mielestä erityiskasvatuksen kanssa tehtävän yhteistyön ongelmakohtia ja kuinka ne eroavat erityisopettajien näkemyksistä.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2010. Striving at partnership: Parent-practitioner relationships in Finnish early educators' talk. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 149–161. doi.org/10.1080/13502931003784545
- Blackwell, W. H., Rossetti, Z. S. 2014. The development of individualized education programs: Where have we been and where should we go now? *SAGE Open*, 4(2), 1–15. doi:10.1177/2158244014530411
- Cottle, M. & Alexander, E. 2014. Parent partnership and 'quality' early years services : practitioners' perspectives. *European Early Childhood Education Research Journal*, (22)5, 637–659. doi.org/10.1080/1350293X.2013.788314
- Doubet, S. L. & Ostrosky, M. M. 2016. Parents' experiences when seeking assistance for their children with challenging behaviors. *Topics in Early Childhood Special Education*, 36(3), 176–185. doi.org/10.1177/0271121416660293
- Epstein, J. L. 2001. *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview Press.
- Graham, F., Rodger, S. & Ziviani, J. 2009. Coaching parents to enable children's participation: An approach for working with parents and their children. *Australian Occupational Therapy Journal*, 56(1), 16–23. doi:10.1111/j.1440-1630.2008.00736.x
- Hakyemez-Paul, S., Pihlaja, P. & Silvennoinen, H. 2018. Parental involvement in Finnish day care—what do early childhood educators say? *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 258–273. doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442042
- Halgunseth, L., A. Peterson, D.R. Stark, & S. Moodie. 2009. *Family engagement, diverse families, and early childhood education programs: An integrated review of the literature*. Washington, DC: NAEYC.
- Heikkilä, T. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. (9. p.). Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Heiskanen, N., Alasuutari, M. & Vehkakoski, T. 2019: Intertextual voices of children, parents, and specialists in individual education plans. *Scandinavian Journal of Educational Research*, DOI: 10.1080/00313831.2019.1650825

- Hermanfors, K. 2017. Inklusiivinen varhaiskasvatus – itsestäänselväkö? *Kasvatus & Aika*, 11(3). Haettu osoitteesta <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68727>
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Ho, E. S. 2009. Educational leadership for parental involvement in an Asian context: Insights from Bourdieu's theory of practice. *The School Community Journal*, 19(2), 101-122.
- Hostettler Schärer, J. 2018. How educators define their role: building 'professional' relationships with children and parents during transition to child-care: A case study. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 246-257. doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442041
- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M. F., Veisson, M., & Waniganayake, M. 2009. Perspectives of early childhood teachers on parent-teacher partnerships in five European countries. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17(1), 57-76. doi.org/10.1080/13502930802689046
- Jormakka, P. 2011. Se on yhteistä työtä – Alueellisen erityislastentarhanopettajan työn muotoutuminen lähipäiväkodissa (lisensiaatintyö, Jyväskylän yliopisto). Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37138/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-2011122211845.pdf>
- Kanste, O., Halme, N. & Perälä, M.-L. 2013. *#hylky* Miten yhteistyö toimii lasten ja perheiden palveluissa kunnissa? Yhteistyön toimivuus ja siihen yhteydessä olevat tekijät vanhempien ja työntekijöiden näkökulmista. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja*, 1, 10-32.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (4. painos, s. 78-94). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tilannekatsaus. Toukokuu 2016. Opetushallituksen julkaisuja. Raportit ja selvitykset 2016:16.
- Karila, K. & Alasuutari, M. 2012. Drawing partnership on paper: How do the forms for individual educational plans frame parent-teacher relationship? *International Journal about Parents in Education*, 6(1), 14-26.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, KARVI. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Julkaisut 24:2018.
- Korkalainen, P. (2009). Riittämättömyyden tunteesta osaamisen oivallukseen. Ammatillisen asiantuntijuuden kehittyminen varhaiserityiskasvatuksen

toimintaympäristössä (väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). Saatavilla:
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/20351/9789513936167.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Kuhn, M., Marvin, C. A. & Knoche, L. L. 2017. In it for the long haul: Parent-teacher partnerships for addressing preschool children's challenging behaviors. *Topics in Early Childhood Special Education*, 37(2), 81–93. doi.org/10.1177/0271121416659053
- Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus, KVTES. 2019. Saatavilla:
<https://www.kt.fi/sopimukset/kvtes/2018/liite-5-varhaiskasvatuksen-henkilosto-koulun-peruspalvelutehtavat>
- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Lang, S., Schoppe-Sullivan, S. & Jeon, L. 2016. Examining a self-report measure of parent-teacher cocaring relationships and associations with parental involvement. *Early Education and Development*, 28(1), 96–114. DOI: 10.1080/10409289.2016.1195672
- Lastentarhanopettajaliitto. 2009. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuus. Haettu 9.7.2019. Saatavilla: <https://docplayer.fi/17924686-Varhaiskasvatuksen-erityisopettajan-asiantuntijuus-lastentarhanopettajaliitto-2009.html>
- Maras, E. Q., Lang, S. N. & Schoppe-Sullivan, S. J. 2018. An observational assessment of parent-teacher cocaring relationships in infant-toddler classrooms. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 212–228. doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442033
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen perusteet ihmistieteissä: tutkijalaitos (4. laitos, 1. painos). Jyväskylä: Gummerus.
- Murray, E., McFarland-Piazza, L. & Harrison, L. J. 2015. Changing patterns of parent-teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early Child Development and Care*, 185(7), 1031–1052. doi.org/10.1080/03004430.2014.975223
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, (14), 9–41.
- Nummenmaa, L. 2009. Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät (1. p., uud. laitos.). Helsinki: Tammi.

- Onnismaa, E-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999. Tutkimuksia 313. Opettajakoulutuslaitos. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM. 2015. Varhaiskasvatuksen kehittämisen ja tutkimuksen painopistealueet. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:19.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12.
- Opetushallitus, OPH. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Tampere: Opetushallitus. Saatavilla: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus
- Opetushallitus, OPH. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Tampere: Opetushallitus. Saatavilla: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet
- Perusopetuslaki 642/2010. Annettu 24.6.2010. Viitattu 3.7.2019. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642>
- Perälä, M.-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085199>
- Pihlaja, P., Rantanen, M-L. & Sonne, V. 2010. Varhaiserityiskasvatuksen haasteita ja mahdollisuuksia. Vastauksia monitahoarvioinnilla. Kaarina: Vasso. Viitattu 9.7.2019. Saatavilla <https://docplayer.fi/4511876-Varhaiserityiskasvatuksen-haasteita-ja-vahvuuksia.html>
- Puroila, A.-M. & Kinnunen, S. 2017. Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78/2017. Viitattu 30.9.2019. Saatavilla http://tietokayttoon.fi/documents/10616/3866814/78_Loppuraportti+VaKaVai+051217.docx.pdf/e1b46018-e928-476d-8569-f89bba427cbd?version=1.0

- Puutio, R. & Kykyri, V-L. 2015. Konsultointi keskusteluna: vuorovaikutuksen vivahteita ja tilanneherkkää tasapainoilua. Metanoia Instituutti.
- Rantala, A., Uotinen, S. & Räikkönen, E. 2018. Konsultoivan varhaiserityisopettajan perhelähtöiset toimintatavat. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7 (1), 3–24. Saatavilla: <https://jecer.org/wp-content/uploads/2018/06/Rantala-Uotinen-Raikkonen-issue7-1.pdf>
- Reedy, C. K. & McGrath, W. H. 2010. Can you hear me now? Staff–parent communication in child care centres. *Early Child Development and Care*, 180(3), 347–357. doi:10.1080/03004430801908418
- Rossetti, Z., Redash, A., Sauer, J. S., Bui, O., Wen, Y. & Regensburger, D. 2018. Access, accountability, and advocacy: Culturally and linguistically diverse families’ participation in IEP meetings. *Exceptionality*. DOI: 10.1080/09362835.2018.1480948
- Räty, H., Kasanen, K. & Laine, N. 2009. Parents’ participation in their child’s schooling. *Scandinavian Journal of Educational Research* 53 (3), 277–293.
- Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M., Metsäpelto, R-L., Sevon, E., Turja, L. & Poikonen, P. 2014. Aikuisten työ rytmittää lasten arjen. *Hyvinvointikatsaus*, 24 (1), 36–43. Saatavilla: http://tilastokeskus/tup/hyvivointikatsaus/hyka_2014_01.html
- Savinskaya, O. 2015. The parents' values of early childhood education and care in Russia: Toward the construction of evaluation tools. NRU Higher School of Economics. Series. DOI: 10.2139/ssrn.2599981
- Sharabi, A. & Marom-Golan, D. 2018. Social support, education levels, and parents’ involvement: A Comparison between mothers and fathers of young children with autism spectrum disorder. *Topics in Early Childhood Special Education*, 38(1), 54–64. <https://doi.org/10.1177/0271121418762511>
- Smith, S., Robbins, T., Stagman, S. & Mathur, D. 2013. Parent engagement from preschool through grade 3: A guide for policy makers. New York, NY: National Center for Children in Poverty.
- Sollars, V. 2017. Parents’ expectations about early years services, *Early Years*, 37:3, 285–299, doi: 10.1080/09575146.2016.1154507
- Splaine Wiggins, M. 2008. The Partnership care delivery model: An examination of the core concept and the need for a new model of care. *Journal of Nursing Management*, 16, 629–638. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2008.00900.x>
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. 2007. *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. 30/2017. Varhaiskasvatus 2016. Haettu 3.7.2019. osoitteesta
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135184/TR30_17_vaka_kuntakysely_u.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu 3.7.2019 osoitteesta <https://www.tenk.fi/fi/tenkin-ohjeistot>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu 13.7.2018. Haettu 3.7.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?": Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. (Työpapereita / Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca; Vol. 2011, No. 2). Helsinki: SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Saatavilla:
http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf
- Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Saatavilla:
<http://hanna.vilkka.fi/wpcontent/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>
- Vlasov, J. 2018. Reflecting changes in early childhood education in the USA, Russia and Finland (väitöskirja. Tampereen yliopisto). Saatavilla:
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104321/978-952-03-0841-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät (väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla:
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98335/978-952-03-0019-7.pdf?sequence=1>
- Vuorinen, T. 2018. 'Remote parenting': parents' perspectives on, and experiences of, home and preschool collaboration, *European Early Childhood Education Research Journal*, 26:2, 201–211, doi: 10.1080/1350293X.2018.1442005
- Ward, U. 2018. How do early childhood practitioners define professionalism in their interactions with parents? *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 274–284. doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442043

- Williams, T. & Sanchez, B. 2013. Identifying and decreasing barriers to parent involvement for inner-city parents. *Youth and Society*, 45(1), 54–74. doi.org/10.1177/0044118X11409066
- Ylvén, R. & Granlund, M. 2015. Collaborative problem solving in the context of early childhood intervention – the link between problems and goals. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 17(3), 221–239. <http://doi.org/10.1080/15017419.2013.859175>
- Zeitlin, V. M. & Curcic, S. 2014. Parental voices on individualized education programs: 'Oh, IEP meeting tomorrow? Rum tonight!'. *Disability & Society*, 29(3), 373–387. doi.org/10.1080/09687599.2013.776493

LIITTEET

Liite 1. Kyselytutkimuslomake. (Huom. kyselylomakkeen 3 osio jätetty pois)

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn, joka käsittelee erityislastentarhanopettajien työtä. Vastauksesi on erittäin tärkeä!

Kyselyssä on kolme osaa: 1. Taustatiedot, 2. Työ perheiden kanssa ja 3. Yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa.

Osa 1. TAUSTATIEDOT

Sukupuolesi on

- Nainen
- Mies

Syntymävuotesi on

- 1900 – 2000

Merkitse kaikki varhaiskasvatukseen liittyvät koulutukset, jotka sinulla on

- Lastentarhanopettajan tutkinto (opisto tai yliopisto)
- Kasvatustieteen kandidaatti
- Kasvatustieteen maisteri (pääaine varhaiskasvatus)
- Kasvatustieteen maisteri (pääaine erityispedagogiikka)
- Erilliset erityisopettajan opinnot (60 op)
- Sosiaalikasvattaja
- Sosionomi
- Muu varhaiskasvatukseen liittyvä, mikä:

Millä alueella työpaikkasi sijaitsee?

- Etelä-Suomi (Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Päijät-Häme, Uusimaa)
- Itä-Suomi (Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo)
- Lappi
- Lounais-Suomi (Satakunta, Varsinais-Suomi)

- Länsi- ja Sisä-Suomi (Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa)
- Pohjois-Suomi (Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa)

Mikä on työskentelykuntasi/ -kuntayhtymän asukasmäärä?

- Alle 5000
- 5000 – 20 000
- 20 001 – 40 000
- 40 001 – 60 000
- 60 001 – 90 000
- Yli 90 000

Mikä on nykyinen ammattinimikkeesi?

- Erityislastentarhanopettaja (elto)
- Konsultoiva/kiertävä erityislastentarhanopettaja (kelto)
- Konsultoiva/kiertävä varhaiserityisopettaja (kveo)
- Resurssierityislastentarhanopettaja (relto)
- Alueellinen erityislastentarhanopettaja (aelto)
- Laaja-alainen erityislastentarhanopettaja (lelto)
- Pienalueen erityislastentarhanopettaja (pelto)
- Varhaiserityisopettaja (veo)
- Alueellinen varhaiserityisopettaja (aveo)
- Muu, mikä: _____

Onko nykyinen työsuhteesi?

- Toistaiseksi voimassaoleva
- Määräaikainen

Montako vuotta olet toiminut nykyisessä työssäsi? (Merkitse numerona vuoden tarkkuudella pyöristäen lähimpään kokonaiseen vuoteen, esim. 5)

- 0 – 100

Montako vuotta yhteensä olet toiminut varhaiskasvatukseen liittyvissä työtehtävissä? (Merkitse numerona vuoden tarkkuudella pyöristäen lähimpään kokonaiseen vuoteen, esim. 6)

- 0 – 100

Miten työaikasi keskimäärin jakautuu seuraaviin kokonaisuuksiin? Merkitse %-osuudet numeroina siten, että yhteissumma on 100.

- Itsenäinen työskentely (esim. suunnittelu ja materiaalien valmistaminen, toimistotyö, dokumentointi)
0 – 100% _____
- Toiminta lasten parissa
0 – 100% _____
- Toiminta aikuisten parissa (vanhemmat, varhaiskasvatuksen henkilöstö, muut ammattilaiset)
0 – 100% _____

Osa 2. TYÖ PERHEIDEN KANSSA

Missä määrin seuraavat tekijät hankaloittavat yhteistyötäsi huoltajien kanssa?

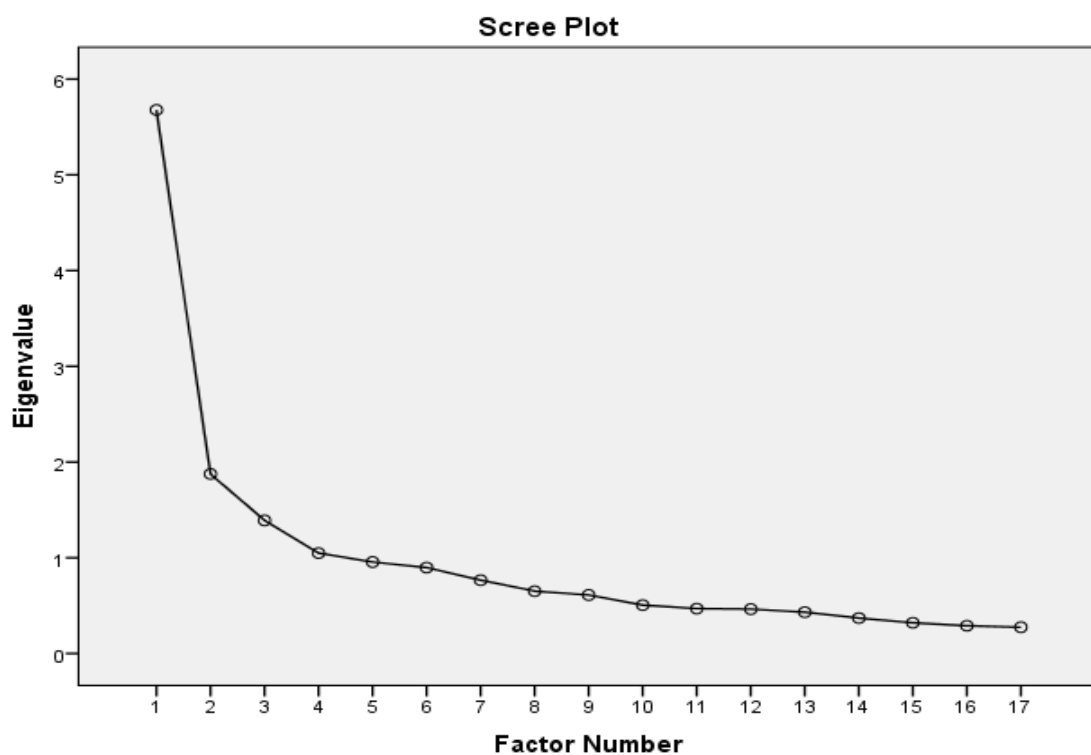
1. *Ei lainkaan* 2. *Vähän* 3. *Jonkin verran* 4. *Paljon* 5. *Erittäin paljon*

- 1. Oma ajanpuute
- 2. Huoltajien ajanpuute
- 3. Henkilökunnan ajanpuute
- 4. Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä
- 5. Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön raskaus
- 6. Omat asenteeni
- 7. Työtovereiden asenteet
- 8. Huoltajien asenteet
- 9. Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys
- 10. Johdon/hallinnon tuen puute
- 11. Henkilökunnan vähäinen määrä
- 12. Järjestelmän/organisaation joustamattomuus
- 13. Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista
- 14. Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys
- 15. Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan
- 16. Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön
- 17. Pitkät välimatkat kodin ja palvelujen välillä

Liite 2. EFA:n faktoriratkaisu

Total Variance Explained						
Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,677	33,396	33,396	5,189	30,522	30,522
2	1,875	11,029	44,426	1,445	8,498	39,020
3	1,391	8,181	52,607	,914	5,378	44,398
4	1,049	6,170	58,777	,544	3,200	47,598
5	,955	5,620	64,397			
6	,898	5,281	69,679			
7	,766	4,504	74,183			
8	,652	3,833	78,016			
9	,611	3,597	81,613			
10	,505	2,973	84,586			
11	,469	2,760	87,346			
12	,464	2,727	90,073			
13	,432	2,540	92,614			
14	,371	2,180	94,794			
15	,320	1,884	96,678			
16	,290	1,705	98,383			
17	,275	1,617	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Liite 3. Summamuuttujien korrelaatiomatriisit

Huoltajasummamuuttuja

Inter-Item Correlation Matrix

	Huoltajien asenteet	Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista	Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys	Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan	Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön
Huoltajien asenteet	1,000	,408	,477	,519	,448
Huoltajien vähäinen tieto keskusteltavista asioista	,408	1,000	,589	,424	,407
Huoltajien yhteistyötaitojen vähäisyys	,477	,589	1,000	,597	,531
Huoltajien vähäinen kiinnostus yhteistyötä kohtaan	,519	,424	,597	1,000	,608
Huoltajien vähäiset voimavarat osallistua yhteistyöhön	,448	,407	,531	,608	1,000

Organisaatiosummamuuttuja

Inter-Item Correlation Matrix

	Johdon/hallinnon tuen puute	Henkilökunnan vähäinen määrä	Järjestelmän/organisaation joustamattomuus
Johdon/hallinnon tuen puute	1,000	,391	,664
Henkilökunnan vähäinen määrä	,391	1,000	,515
Järjestelmän/organisaation joustamattomuus	,664	,515	1,000

Henkilökuntasummamuuttuja

Inter-Item Correlation Matrix

	Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä	Työtovereiden asenteet	Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys
Henkilökunnan vähäinen ammatillinen osaaminen yhteistyöstä	1,000	,392	,694
Työtovereiden asenteet	,392	1,000	,453
Henkilökunnan yhteistyötaitojen vähäisyys	,694	,453	1,000

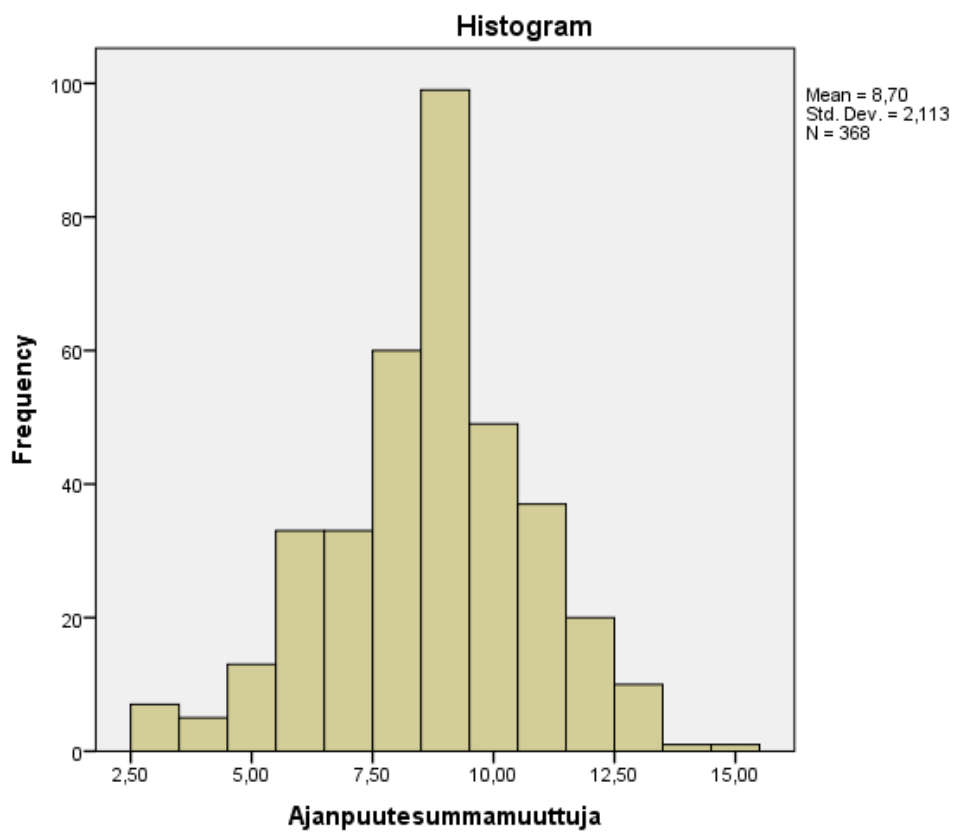
Ajanpuutesummamuuttuja

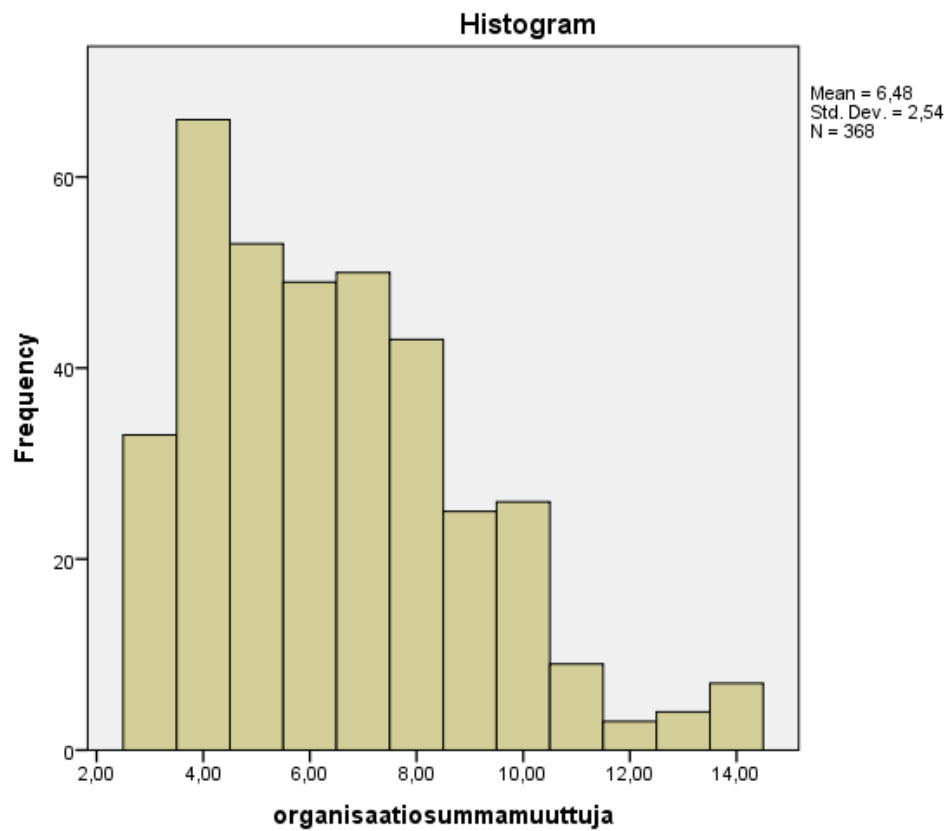
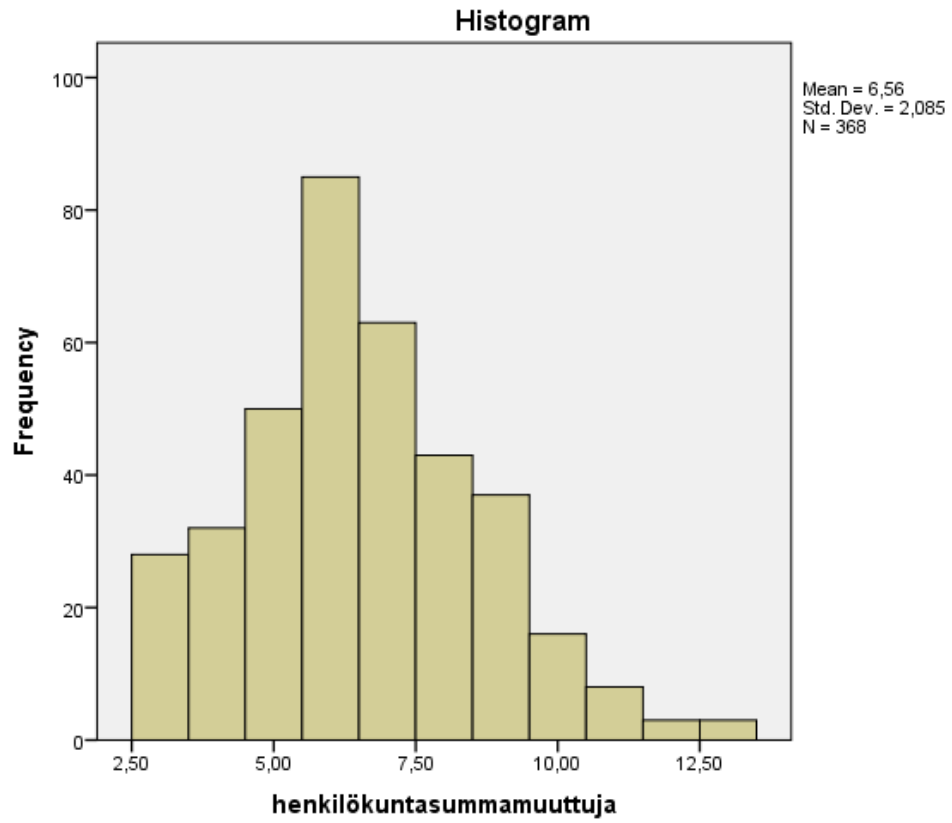
Inter-Item Correlation Matrix

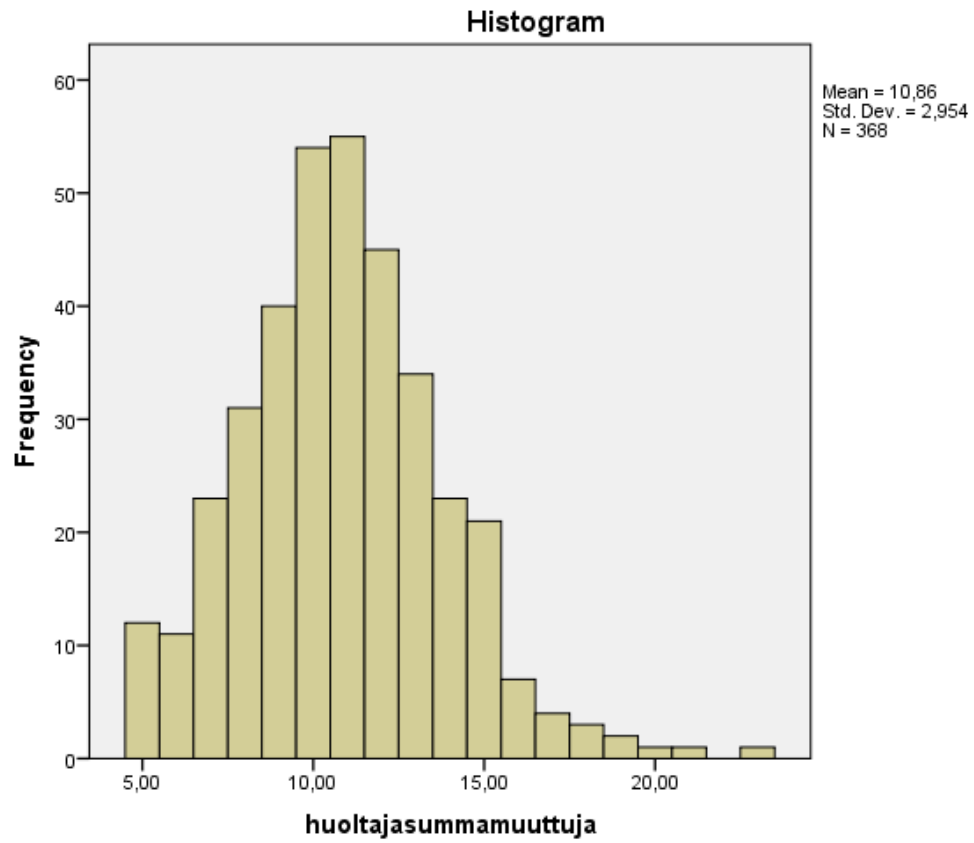
	Oma ajanpuute	Huoltajien ajanpuute	Henkilökunnan ajanpuute
Oma ajanpuute	1,000	,460	,406
Huoltajien ajanpuute	,460	1,000	,465
Henkilökunnan ajanpuute	,406	,465	1,000

Liite 4. Summamuuttujien normaalijakautuneisuus

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ajanpuutesummamuuttuja	,146	368	,000	,970	368	,000
henkilökuntasummamuuttuja	,135	368	,000	,962	368	,000
organisaatiosummamuuttuja	,133	368	,000	,933	368	,000
huoltajasummamuuttuja	,095	368	,000	,975	368	,000

Liite 5. Levenen testin tulokset

Alueellinen sijainti

Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Ajanpuutesummamuuttuja	1,740	5	362	,125
henkilökuntasummamuuttuja	,479	5	362	,792
organisaatiosummamuuttuja	2,919	5	362	,013
huoltajasummamuuttuja	1,714	5	362	,131

Työkokemus

Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Ajanpuutesummamuuttuja	,409	3	364	,747
henkilökuntasummamuuttuja	,145	3	364	,933
organisaatiosummamuuttuja	,111	3	364	,954
huoltajasummamuuttuja	,903	3	364	,440

Kunnan asukasmäärä

Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Ajanpuutesummamuuttuja	,702	5	362	,622
henkilökuntasummamuuttuja	1,113	5	362	,353
organisaatiosummamuuttuja	1,807	5	362	,111
huoltajasummamuuttuja	,790	5	362	,558